

DE RIVIER ALS GETIJDENPARK

GROEIDOCUMENT 2018

INHOUD

1. INTRODUCTIE	05	6. PROJECTEN	64
2. DE START!	06	• GROENE POORT ZUID	68
RESULTATEN OP PROJECTNIVEAU	09	• GROENE POORT NOORD	72
RESULTATEN OP PROGRAMMANIVEAU	12	• GETIJDENPARK WILHELMINAHAVEN	76
3. WAT EEN GETIJDENPARK		• GETIJDENPARK	80
KAN BETEKENEN	18	• GETIJDENPARK IN DE MAASHAVEN	84
4. PROCESIMPRESSIE	32	• GETIJDENPARK MAASBOULEVARD EN OMGEVING	88
5. LANDSCHAPPELIJK RAAMWERK	40	• GETIJDENPARK NASSAUHAVEN	92
		• GETIJDENPARK MALLEGATPARK	96
		• GETIJDENPARK EILAND VAN BRIENENOORD	100
		• GETIJDENPARK HET HUYS TEN DONCK	104
		• GETIJDENBELEVING LEUVEKOLK	108
		• GETIJDENNATUURGEBIED DE ZAAG	112
		7. RIVIER ALS GETIJDENPARK: THE NEXT STEP	116

omslag voorzijde: struintocht ARK Natuurontwikkeling op het eiland Van Brienenoord (foto: Ella van Duijndam, ARK Natuurontwikkeling)

omslag achterzijde: aanleg getijdenpark Groene Poort Zuid (foto: Wiebe Pannekoek)

1. INTRODUCTIE

Het regionale programma Rivier als getijdenpark draait ruim drie jaar. In die drie jaar is veel gebeurd. De coalitie staat, kansrijke locaties zijn geïdentificeerd, meerdere projecten zijn in uitvoering en voor de meeste andere locaties loopt de planvorming. De provincie, gemeenten, Havenbedrijf Rotterdam (project Mainportontwikkeling Rotterdam), Rijkswaterstaat en Europa zijn over de brug gekomen met miljoenen aan uitvoeringsgeld. Ondertussen doen kinderen en volwassenen enthousiast mee aan struintochten door bestaande getijdenparken en schrijven kranten en tijdschriften over de Nieuwe Maas als het grootste park van de regio.

Dit derde groeidocument zet de resultaten van het programma tot nu toe op een rij. Het vormt het collectieve geheugen van het programma over de periode 2014-2017 en biedt een vooruitblik naar de komende jaren. Als zestien samenwerkende partners presenteren we hiermee ons programma aan andere partijen en doen daarmee tegelijk ook een uitnodiging aan hen om mee te doen en hun bijdrage te leveren.

De steur; symbool voor trekvisserij die Rotterdam als toegangspoort tot Europa gebruiken

2. DE START!

Onze regio was en is een dynamische delta. Domineerde eeuwen geleden de natuurlijke dynamiek, nu zetten een ultramoderne haven en dito stedelijk gebied de toon. Het deltakarakter met het ritme van eb en vloed en de daarbij horende recreatieve en natuurlijke waarden is daardoor nog maar op een paar plekken te ervaren. Sommige van deze plekken zijn kleine overblijfselen van de delta, zoals het eiland Van Brieneoord, andere zijn van meer recente datum zoals de herinrichting van de Veerkade of zelfs nieuw, zoals het getijdengebied bij Vijfsluizen.

Het enthousiasme om nieuwe getijdenparken te realiseren komt onder andere door de aanwezigheid van die bestaande en nieuwe getijdengebieden langs de rivier. Ze laten zien hoe stad, haven, natuur en recreatie samen kunnen gaan en tot vitale en aantrekkelijke gebieden leiden. Die investering in de kwaliteit van de regio wordt steeds belangrijker in het vasthouden en aantrekken van bedrijven en mensen. Getijdenparken dragen daarnaast bij aan natuurwaarden, waterkwaliteit, waterveiligheid en nog veel meer. Door deze rijkdom aan doelstellingen, die stuk voor stuk raken aan onze gemeenschappelijke langetermijnagenda, is het programma Rivier als getijdenpark van strategische betekenis voor onze regio.

Op 16 maart 2015 vormde een eerste plons de symbolische start van het getijdenpark Mallegat. Op diezelfde dag ondertekenden tien partijen de intentieovereenkomst Rivier als getijdenpark. Sinds dat moment is de uitwerking van de plannen voortvarend ter hand genomen, waardoor we een mooie reeks resultaten kunnen laten zien. Voor bijna alle kansrijke locaties is lokaal eigenaarschap gevonden: een gemeente of een andere partij die initiatief heeft genomen voor planvorming. Hieronder een kort overzicht, eerst op projectniveau en daarna op programmaniveau. Het gaat immers om de daadwerkelijke realisatie van de Rivier als getijdenpark!

'Eerste plons Mallegat 16 maart 2015' door: Joost Eerdmans wethouder veiligheid,

handhaving en buitenruimte Gemeente Rotterdam, Han Weber, gedeputeerde groen, water,

kust en cultureel erfgoed en media provincie Zuid-Holland, Peter Mollema

(toenmalig) lid directeam Havenbedrijf Rotterdam en Marco Zeeman, directeur Rijkswaterstaat.

foto: Joep van der Pol

IN DE SCHIEDAMSE WILHELMINA- HAVEN LIGT EEN PRACHTIGE KANS VOOR EEN KLEINSCHALIG, MAAR STRATEGISCH GELEGEN GETIJDENPARK

Wilhelminahaven

foto: Sabine van den Berg

RESULTATEN OP PROJECTNIVEAU

Op projectniveau is de realisatie van de Groene Poort bij Rozenburg intussen een stuk verder gevorderd. Zo zijn er al twee langsdammen gerealiseerd. Verder heeft het getijdenpark van Maassluis aan de overzijde vorm gekregen op papier. Beide projecten geven het Scheur (het gedeelte tussen Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg) meer de uitstraling en beleving van een getijdenrivier. Bij het Oeverbos in Vlaardingen werd een klein project gerealiseerd, gekoppeld aan de realisatie van de Maasdeltatunnel.

In de Schiedamse Wilhelminahaven ligt een prachtige kans voor een kleinschalig, maar strategisch gelegen getijdenpark. Het is een van de weinige plekken waar de stad Schiedam en de haven elkaar raken. Met als gevolg fraaie contrasterende beelden. Het terrein ten noorden van de oever wordt ingericht als park en verblijfsgebied in samenwerking met het aangren-

zende zwembad. Ook voor dit project is een groot deel van het benodigde bedrag binnen. Naar verwachting gaat het project in 2018 en 2019 in uitvoering.

In Rotterdam is de uitvoering van Mallegat in 2016 gestart. Het afgelopen jaar zijn verschillende vergunningen aangevraagd zoals de waterwetvergunning. Tijdens dit traject is helaas erosieproblematiek aan het licht gekomen. Het project is daarom eind december on hold gezet. De planning is opgeschort, de ambitie blijft bestaan.

Op de Kop van Feijenoord gaat de eerste fase van de ontwikkeling van getijdenpark Nassauhaven begin 2018 in uitvoering. Planvorming en financiering zijn rond.

Verder maakten Wereld Natuur Fonds, Rijkswaterstaat, de gemeente Rotterdam, Zuid-Hollands Landschap en ARK Natuurlijkontwikkeling begin maart 2017 bekend

dat alle seinen op groen staan om getijdenpark Eiland van Brieneoord te gaan realiseren. De uitvoering van het getijdenpark is gepland begin 2019 met als belangrijkste ingreep het maken van een riviergeul over de lengte van het eiland. Voorafgaand onafhankelijk onderzoek in samenwerking met gebruikers, omwonenden en bedrijven bracht hiervoor de mogelijkheden in kaart. Hierbij heeft de toekenning van uitvoeringsgeld vanuit Europa positief bijgedragen.

De Keilehaven en de Schiehaven zijn twee kleine bekkens die op termijn kansen bieden voor een getijdenpark. Bij de Keilehaven is de ontwikkeling van een getijdentrap/oever de eerste stap, omdat de rest van de oever nog in gebruik is voor de gasfabrieksanering Keilehaven. De financiering voor de getijdentrap is aanwezig. Een grootschalig project is het getijdenpark in de Maashaven. Hier ligt een kans om een stedelijk park te maken met maatschap-

pelijke en recreatieve betekenis voor de stenige woonwijken op Zuid. Een park dat waarde toevoegt zowel voor stad en haven. De positieve reacties van aanwezigen op een bewonersavond waren wat dat betreft veelzeggend. Gemeente Rotterdam en Havenbedrijf Rotterdam onderzoeken de mogelijkheid om zand dat vrijkomt bij de verdieping van de Nieuwe Waterweg te hergebruiken voor de ontwikkeling van een getijdenpark.

Tot slot Het Huys ten Donck, één van de cultuurhistorische parels aan de Nieuwe Maas. Gebouwd in de 18e eeuw door de Rotterdamse burgemeester Groeninx van Zoelen en nog steeds bewoond door zijn nazaten. Het buitendijkse voorterrein vraagt door de aard van het terrein om de realisatie van een getijdenpark, waarmee het landgoed zijn oorspronkelijke ligging aan de rivier weer terugkrijgt. Eerste stap

is een reconstructie van de getijdenhaven, waarmee het landgoed weer een entree krijgt vanaf het water. Een deel van dekking is binnen, mede dankzij een bijdrage van de private partij Van Oord. De start van de uitvoering is afhankelijk van het inrichtingsplan.

Het programma Rivier als getijdenpark faciliteert al deze lokale planvorming en uitvoering met ontwerpworkshops, inhoudelijke expertise, regionale communicatie en het zoeken van uitvoeringsgeld. Hoofdstuk 6 bevat een beeldend overzicht van alle projecten.

**EEN KANS IN DE MAASHAVEN OM
EEN STEDELIJK PARK TE MAKEN MET
MAATSCHAPPELIJKE EN RECREATIEVE
BETEKENIS VOOR DE STENIGE
WOONWIJKEN OP ZUID**

RESULTATEN OP PROGRAMMANIVEAU

Gijs van Zonneveld ondertekent namens het programma Rivier als getijdenpark het 'Manifest 2040'. Het Manifest is aangeboden aan de toenmalige minister Schultz-van Haegen tijdens de slotbijeenkomst van 'Jaar van de Ruimte' te Amersfoort (2015)

Er wordt dus hard gewerkt aan het tot stand komen van uitvoeringsprojecten. Om ervoor te zorgen dat getijdenparken de karakteristieken en het gebruik krijgen die passen bij de betreffende plek, hebben we als samenwerkende partijen parallel aan lokale planvorming het landschappelijk raamwerk opgesteld. Dit raamwerk is gemaakt in samenwerking met Florian Boer van de Urbanisten en Berno Strootman van Strootman Landschapsarchitecten, eveneens een van de huidige Rijksadviseurs voor het landschap. De zestien deelnemende partijen onderschrijven het landschappelijk raamwerk als document dat inspiratie biedt en richting geeft aan lokale uitwerkingen. Hoofdstuk 5 bevat een compacte weergave van het landschappelijk raamwerk. De provincie Zuid-Holland heeft voor de huidige collegeperiode 2015-2019 van de Provinciale Staten een bedrag van € 2 miljoen uitgetrokken voor de realisatie van getijdenparken. Het proces om tot een verdeling te komen leidde tot de

honorering van de volledige aanvraag voor het getijdenpark van Maassluis, het getijdenpark Van Brieneoord in Rotterdam, de getijdenhaven van Het Huys ten Donk in Ridderkerk en de gedeeltelijke honorering van het getijdenpark van Schiedam in de Wilhelminahaven.

Het programma trekt de nodige landelijke en regionale aandacht. Zo is het geselecteerd als 'Nieuwe gebiedspraktijk' in het kader van 'Het Jaar van de Ruimte' en als voorbeeldproject door de Vereniging Delta-metropool. Op de slotconferentie van 'Het Jaar van de Ruimte', december 2015 in Amersfoort, vormde Rivier als getijdenpark één van de vijftien actietafels. Deze conferentie leidde vervolgens tot een presentatie van het programma voor het College van Rijksadviseurs. Vanuit de meer wetenschappelijke hoek blijkt de interesse uit de presentatie die we vanuit het programma hebben gegeven op de Midterm Review Building with Nature in Utrecht, november 2015.

De inwoners van onze regio konden in 2016 intekenen op acht struintochten van ARK Natuurontwikkeling voor kinderen en volwassenen, onder andere naar Het Huys ten Donck (Ridderkerk), eiland Van Brieneoord (Rotterdam), Stormpoldervloedbos (Krimpen aan den IJssel) en Klein Profijt (gemeente Albrandswaard). De beelden van

deze excursies spreken voor zich! De thuisblijvers konden lezen over getijdenparken in een reeks artikelen onder de terugkerende kop Nieuwe Maas, wilder dan je denkt in de regionale huis-aan-huisbladen en in METRO. Of iets horen over getijdenparken op RTV-Rijnmond in het programma Chris Natuurlijk. Het Algemeen Dagblad pakte

Struintocht eiland Van Brieneoord

*foto: Ella van Duijndam,
ARK Natuurontwikkeling*

op 15 april 2016 uit met een dubbele pagina over de Rivier als getijdenpark. Tot slot besteedde het landelijke TV-programma Wildernis onder Water uitgebreid aandacht aan onze getijdenrivier in het najaar van 2016. Deze wordt herhaald in 2018. De aandacht voor getijdenparken helpt bij het motiveren van nieuwe partijen om hun bijdrage aan de realisatie van dit concept te leveren. We zagen dit in 2016 gebeuren toen op 2 november de coalitie uitgebreid werd met: het Waterschap Hollandse Delta, de gemeenten Maassluis en Schiedam, de stichting ARK Natuurontwikkeling, de stichting RiverArt en advies- en ingenieursbureau TAUW. Verschillende partijen hebben in 2017 aangegeven ook geïnteresseerd te zijn om aan te sluiten. Gesprekken hierover zijn gaande. In 2017 gaven we de lezers van METRO opnieuw de gelegenheid om de getijdenparken en de dieren en planten die daarbij horen te ontdekken. Dit keer koppelden we er vijf struintochten aan vast, georgani-

seerd door ARK Natuurontwikkeling op het eiland Van Brieneoord, Vijfsluizerhaven/ Wilhelminahaven (Schiedam) en Groene Poort Zuid. Voor het eerst organiseerden we een stadsnatuurtocht in Nassauhaven om Rotterdammers in het hartje van de stad kennis te laten maken met de getijdennatuur die er de komende jaren gefaseerd wordt aangelegd. Op het eiland Van Brieneoord vond ook de eerste openluchtbioscoop plaats. De Film Holland: Natuur in de Delta zorgde voor een ontspannen setting met picknick kledjes op het eiland. Verder interviewde het AD Olaf van Velthuisen, de Rotterdamse stadsecoloog, naar aanleiding van het in februari verschenen rapport van Witteveen en Bos 'Nulmeting effect aanleg getijdenuoever en park op ecologie in Nassauhaven en Mallegat'. In Chris Natuurlijk werd Gijs van Zonneveld van ARK Natuurontwikkeling geïnterviewd over de ontwikkelingen op eiland Van Brieneoord. Ook de Telegraaf besteedde aandacht aan de plannen die daar op stapel staan.

De combinatie van de natuurlijke oever en de eerste drijvende woningen zorgde voor persaanbacht in het Financieel Dagblad, het magazine Rotterdam in Ontwikkeling en NU.nl. Vlak voor kerst was er internationaal aandacht voor de ontwikkelingen in de

Nassauhaven in een artikel over drijvende architectuur van het gerenommeerde Wallpaper. En eind december publiceerde Nature Today een leuk artikel over getijdennatuur met specifieke aandacht voor de plannen op het eiland Van Brieneoord.

Struintocht Groene Poort Zuid

foto: Paul Grootenboer ARK Natuurontwikkeling

Wethouder Joost Eerdmans bedient de graafmachine met de lading stenen en zand voor het nieuwe getijdenpark.
Foto: JOP van der Pol

roene oase aan oevers Maas

erdams

De Maas moet groen en taan. Daarvoor worden begin van het park in aan het water. Joost Eerdmans, hoofdruimte van de Maashaven

drif Rotterdam) en Marco Zeeman (directeur Rijkswaterstaat) stoen de handen daarvoor leunen en storten gistermiddag vanaf het water de eerste stenen en zand bij het getijdenpark. Eerdmans is trots dat het eerste getijdenpark het Mallegapark in Rotterdam woort. Dit wil ik meer zien in Rotterdam. De rivier in het groen en meer groen in de rivier. We geven de a-

Park in een rivier met eb en vloed

langs de rivieroevers.
Door middel van

weer geweest om de oever van het Mallegapark natuurvriendelijker te maken. Dit past bijvoorbeeld prima in de ambitie van het Havenbedrijf Rotterdam en het Wereld Natuur Fonds om de leefbaarheid van de rivier te bevorderen. De gemeente Rotterdam gaat voor meer groen, zodat de stad aantrekkelijker

wensen op het gebied v. vergroening en verbod ring van de leefomgeving. Naast de start van het getijdenpark wordt gisteren ook de intentievereenkomst 'De rivier als getijdenpark' getekend door het Wereld Natuur Fonds, het Zuid-Hollands Landschap, het Havenbedrijf

RD 8 wereldhaven
project | getijdenparken

Eb en vloed in de stad

We gaan de Nieuwe Maas intensiever beleven. Harde stenen werkkades en havenbekkens moeten veranderen in getijdenparken en dat levert allerlei recreatieve mogelijkheden op. Het Havenbedrijf Rotterdam en het Wereld Natuur Fonds zijn er blij mee.

ELLEN LENKÉEN

Maatje voor de rivier. Het is leuker als je naar een van de stranden in de stad, lekker struinen door een parkgebied of een boerderij in een stad. Het is leuker als je naar een van de stranden in de stad, lekker struinen door een parkgebied of een boerderij in een stad. Het is leuker als je naar een van de stranden in de stad, lekker struinen door een parkgebied of een boerderij in een stad.

rende partijen die er allemaal belang bij hebben. In de Rotterdamse rivier hebben we pakweg 300 kilometer aan overbodige. Dat is grondstoffen om kanten te maken, rechts bank die we hebben

overgevoerd kunnen. Die in de rivier van de stad richting Maas. Het is leuker als je naar een van de stranden in de stad, lekker struinen door een parkgebied of een boerderij in een stad.

Plan voor getijdenpark in de Maashaven

MARCEL POTTERS

ROTTERDAM De stad studeert op de aanleg van een getijdenpark in de Maashaven in Rotterdam-Zuid. De groene oever kan een plekje krijgen aan de oostkant van deze waterpartij, die beschikbaar blijft voor binnenwaterschepen. Er wordt ruimte vrijgehouden voor een brug tussen Katendrecht en Chielois.

Dat staat in de nieuwste plannen van de gemeente Rotterdam voor dit deel van de stad. Na het vertrek van het bedrijf Huisno in de jaren 50 is er volop nieuwbouw op Katendrecht gekomen en werd de kade

noordkade. "Door de portons situeren, kunnen schepen makker hun weg vinden. Tegelijkertijd ontstaat er meer ruimte". De mogelijke aanleg van een demparker wordt de grootste veranring. Ook hierbij is de hereden van de legatanten cruciaal omdat zo plek vrijkomt aan de 'kop' van haven. "Er zou zo een park kunnen komen dat doorloopt tot onder 'metrobahn'" luidt de uitlog.

Wethouder Adriaan Visser (D6 haven) betradrukt dat het parkplan nog in de groenverf staat. "Het zo een mooie toevoeging zijn in een n meer stembly. Maar we basin

De Urbanisten

Arbeid deze bijdragen gebiedsontwikkeling aan diverse rijen in samenwerking met een hoofdfase voor het ontwerp van de Urbanisten. Het gebiedsontwerp wordt van zich openen door het ontwerp van de rivier. Het gebiedsontwerp wordt van zich openen door het ontwerp van de rivier. Het gebiedsontwerp wordt van zich openen door het ontwerp van de rivier.

'Door de invloed van stroming en zout en water in de

1. Grote Poort Maasvlakte
Aanleg van 5 kilometer natuurvriendelijke oever op de landings Haven-

2. Overboord Krabbegat
Beginnen met de aanleg van natuurvriendelijke oever op de landings Haven-

in de rivier van de stad richting Maas. Het is leuker als je naar een van de stranden in de stad, lekker struinen door een parkgebied of een boerderij in een stad.

ONTDEK DE GETIJDENPARKEN LANGS DE NIEUWE MAAS

Deze metroreeks laat u kennismaken met bijzondere planten en dieren. Ze leven in en nabij de Nieuwe Maas en laten zien wat de betrekking is van de delta, waar de rivier de zee ontmoet. Door de werking van eb en vloed ontstaat langs de rivieroverzijde getijdennatuur met dieren en planten die daarvandaan horen. Blijft als Getijdenpark wil Rotterdammers deze getijdennatuur laten ervaren en organiseert stuurtochten op verschillende getijdenparken in de regio Rotterdam.

Deel 2: De Chinese wolhandkrab in de Groene Poort Zuid

ZOEK DE CHINESE WOLHANDKRAB

Een wolhandkrab herken je direct aan het hartje vachtje aan de schieren. Een verklaart de naam. Ooit is het dierlijk meegelijk in ballast-tanks van schepen uit Azië. Nu is het een algemeen voorloper. Het een algemeen voorloper. Het een algemeen voorloper.

SAMENWERKING

Bij Otter en Oudehoop worden nu 30 getijdenparken ontwikkeld. Dit is een samenwerking met de gemeente Rotterdam.

GROENE POORT ZUID

Bij Getijdenpark Groene Poort Zuid worden over een lengte van 5 km zogenaamde langdammen geplaatst, parallel aan de oever tussen de bestaande kribben. Deze langdammen zijn de gemaakt van schuin slooptarmen uit de stad en de haven. Ze zorgen voor kansen tussen de oever en de waarp vlakken waar 'stikken' ontstaan. Door ontspanningsbedrijven vormen deze rustplekken voor de Chinese wolhandkrab.

ZOET OF ZOET

De wolhandkrab leeft vooral in zoet water, maar ook in brak water. Ze zijn in de zee en in de rivier. De zee is 12-18 km per nacht afgelegd worden. De paarsje vindt plaats in de getijdenzone waarna de mannetjes slangen. Ze kunnen wel 5 jaar oud worden. De vrouwtjes hebben de zee in en leggen in het voorjaar 100.000 tot 1.000.000 eitjes. De jonge krabben komen met andere water stroomopwaarts en leggen wel 1 tot 5 eitjes per jaar.

MEEDOEN MET EEN STUURTOCHT?

Milieu en natuurorganisaties organiseren stuurtochten in de Groene Poort Zuid. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur.

donderdag 23 maart 2017

donderdag 23 maart 2017

VISSEN EXOTISCHE NIEUWKOMERS

VERDRINGEN IN HEEMSE SOORTEN

STAD & REGIO 3

ZOEK DE CHINESE WOLHANDKRAB

Een wolhandkrab herken je direct aan het hartje vachtje aan de schieren. Een verklaart de naam. Ooit is het dierlijk meegelijk in ballast-tanks van schepen uit Azië. Nu is het een algemeen voorloper. Het een algemeen voorloper.

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

dit veel andere Nederland door met zijn afkomst

't Is druk onder water

Verget aquaria's in diertentines; in Zeifex exotische soorten velen zich in de Nieuwe Maas als een vis in het water.

En finst zou bij een zwijn, sla ik te eten en bij een hennelam los

De getijdenparken die in Rotterdam worden ontwikkeld, zijn bedoeld om de natuur te herstellen. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur.

Zandbaar

... Ook de zandbaar is populair. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur.

Rubovoren

... Ook de rubovoren is populair. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur.

Eiland Brieneoord meer bij de stad betrekken

Op het Eiland van Brieneoord worden nu 30 getijdenparken ontwikkeld. Dit is een samenwerking met de gemeente Rotterdam.

Op het Eiland van Brieneoord worden nu 30 getijdenparken ontwikkeld. Dit is een samenwerking met de gemeente Rotterdam.

... Ook de zandbaar is populair. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur. Het is een leuke manier om de natuur te ontdekken en te genieten van de natuur.

3. WAT EEN GETIJDENPARK KAN BETEKENEN

Een getijdenpark gaat over het natuurlijker, beleefbaarder en aantrekkelijker maken van de rivier in relatie tot de stedelijke omgeving. Vanuit de rivier bezien versterkt een getijdenpark de relatie tussen water en land en tussen natuur en stad.

Het getijdenpark probeert verschillende meerwaarden te genereren voor de stad op het gebied van ecologie en recreatie, sociaalmaatschappelijke waarde en economie, ervaring van natuurlijke dynamiek en laboratorium voor kennisontwikkeling, waarbij de rivier tevens een veilige scheepvaartroute blijft. Een getijdenpark is een ruimtelijke ingreep die verschillende mogelijkheden benut en meerdere doelen verbindt. Dit vergroot de

realisatiekans doordat meerdere financieringsbronnen kunnen worden aangeboord.

Hiermee kunnen meerdere ambities nastreefd worden die waarde en plezier maximaliseren voor mens en natuur. Dat is wat een getijdenpark kan betekenen en daarvoor zijn 7 doelen geformuleerd.

DOEL 1 STAD EN NATUUR SAMENBRENGEN

Het getijdenpark biedt in eerste instantie de mogelijkheid stad en natuur dicht bij elkaar te brengen. De rivier is op veel plaatsen moeilijk bereikbaar in de stad. De vele openbare maar harde kades in de regio bieden nauwelijks toegang tot het water. Er is sprake van te weinig recreatieve en ecologische waarde. Door oevers te verzachten wordt het water toegankelijk en ontstaan mogelijkheden voor recreatie en natuurontwikkeling. In de lengterichting is er behoefte aan meer ecologische en recreatieve continuïteit in het water, bijvoorbeeld voor vissen en voor beweging op het land, bijvoorbeeld met de fiets langs het water.

DOEL 2. VERGROTEN VAN DE NATUURLIJK RIJKDOM

Waar getij vrij spel heeft en getijdennatuur verloren is gegaan door verstedelijking biedt een getijdenpark mogelijkheden om natuurwaarden te herstellen en te vergroten langs de rivier. Met name in de dwarsrichting op de rivier kan een landschap van gradiënten worden gebouwd dat kansen voor een rijkdom aan verschillende natuurtypen creëert. Hierdoor wordt de rivier in de lengterichting meer waardevol als migratieroute voor vissoorten en andere diersoorten op zoek naar voedselrijke gebieden of rustplekken.

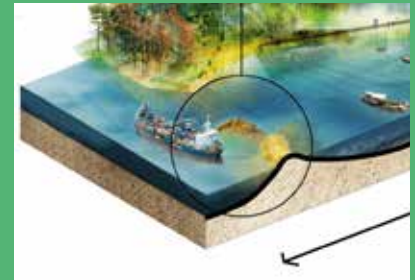
DOEL 3. LEEROMGEVING

Spelenderwijs vergroten van het bewustzijn van leven in een Delta.

DOEL 4. VERGROTEN WATERVEILIGHEID

Met de natuur bouwen aan een breder voorland voor de dijken.

DOEL 5. VOEDSEL PRODUCEREN EN BELEVEN

Eten uit je eigen Maas.

DOEL 6. BASIS VOOR STADSONTWIKKELING

Een investering in groene woon- en werkomgevingen.

DOEL 7. SLUITEN VAN REGIONALE KRINGLOOPEN

Hergebruik van reststromen en ontwikkelen van kennis.

HET GETIJDENPARK IS AL OPEN

QUARANTAINETERREIN

Goed verstopt in het Rotterdamse haven- gebied ligt achter het Rijksmonument een verborgen strand aan de Maas. Een oase in het functionele landschap van de haven.

foto: Dick Sellenraad

foto: Jan van der Ploeg

foto: ARK Natuurontwikkeling

EILAND VAN BRIENENOORD

Tegen het silhouet van de Van Brienoordbrug spoelen eb en vloed dagelijks water door een herstelde getijdengeul op het gelijknamige eiland. Schotse Hooglanders helpen mee in het natuurbeheer en dragen bij aan een bijzondere natuurbeleving.

WESTERKADE

Het Van Ommerenhaventje is als onderdeel van de Westerkade in 2011 heringericht naar een ontwerp van OKRA landschapsarchitecten. Royale brede trappen bieden ruimte voor verblijf aan het water waarbij de laagste treden bij vloed onderlopen.

foto: OKRA landschapsarchitecten

foto: Ron Offermans

RIVIEREILAND DE ZAAG

De metamorfose van het natuurgebied De Zaag bij Krimpen aan de Lek is sinds januari 2018 gereed. De toegankelijkheid van het getijdennatuurgebied is afgelopen twee jaar sterk verbeterd. Het kunstproject de Beverbrug en de Spindotterwandeling ontsluiten de natuurschatten van de Zaag. Het gebied is een mooi schoolvoorbeeld van hoe een getijdennatuurgebied eruit kan zien.

foto: ARK Natuurontwikkeling

STORMPOLDERVLOEDBOS

Het Stormpoldervloedbos in Krimpen aan den IJssel biedt een decor van krekens, rietkragen en spindotters temidden van watergebonden bedrijvigheid. IJsvogels zijn hier geen onbekende verschijning, evenals de bever.

GROENE POORT ZUID

Struintochten van ARK Natuurontwikkeling langs de oevers van de Nieuwe Waterweg met zicht op Maas-sluis. Hier ontstaat aan de zuidzijde bij Landtong Rozenburg een langgerekt 'intergetijdegebied' van slikken en kleine strandjes.

VIJFSLUIZERHAVEN

Vijfsluizerhaven ligt aan de westzijde van de Schiedamse haven. In 2015 is de Vijfsluizerhaven uitgediept en in verbinding gebracht met de Nieuwe Maas. Het resultaat is een fantastisch waddegebiedje. Als het getijdenpark bij de Wilhelminahaven ontwikkeld is zal de Schiedamse haven omsloten zijn door getijdennatuur. Ook hier worden struinctochten georganiseerd door ARK Natuurontwikkeling.

foto: Ineke van Dort ARK Natuurontwikkeling

OVERZICHTSKAART BESTAANDE GETIJDENPARKEN

GROENE POORT ZUID

VIJFSLUIZERHAVEN

**VAN OMMEREN
HAVENTJE**

STORMPOLDERVLOEDBOS

QUARANTAINETERREIN

EILAND VAN BRIENENOORD

DE ZAAG

4. PROCESIMPRESSIE

Het programma **Rivier als getijdenpark** heeft de afgelopen drie jaar een keur aan ontwerpworkshops en brainstormsessies gefaciliteerd. Hierbij zijn steeds meerdere belanghebbenden bijeen gebracht om met elkaar te werken aan mogelijkheden voor ruimtelijke uitwerking, combinaties van inhoudelijke expertise, regionale en lokale communicatie en bronnen voor uitvoeringsgelden.

Twee bijeenkomsten waren op het schaalniveau van de gehele regio, in mei 2014 en september 2015. Twaalf bijeenkomsten ondersteunden lokale planvorming met meerdere workshops in Maassluis, Het Huys ten Donck in Ridderkerk, Polder de Esch, eiland Van Brienoord en Maashaven in Rotterdam. De komende pagina's bieden een foto-impressie van dit proces.

foto: De Urbanisten

Intentieovereenkomst

DE RIVIER ALS GETIJDENPARK

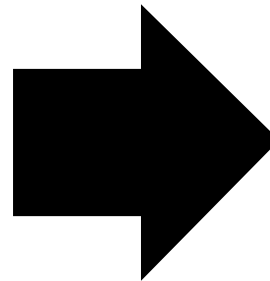
De monding van de Maas en de Rijn is een van de grootste delta's van Europa. Met een ultramodern haven in een dichtbevolkt stedelijk gebied. Door meer groen en natuur op, in en direct langs het water ontstaat een aantrekkelijk landschap: het getijdenspark. Voor alle bewoners en bezoekers van de regio. Voor de natuur. Voor een duurzame haven. Voor een toekomstbestendige regio. Dit initiatief is een uitwerking van het Delta-programma Rijnmond - Drechtsteden.

Dit spreken we af

- We staan achter het idee van de Rivier als Getijdenspark
- We maken gebruik van als en alsof om natuurlijke kwaliteiten te vergroten
- We maken natuurvriendelijke oevers bij Mollergat en Blijdenhamer
- We spannen ons in om daarna andere projecten voor het Getijdenspark uit te voeren
- Wezet een stevige draadje vast binnen het verdrag van de water omgevingswet
- We nodigen andere partijen uit om zich bij ons aan te sluiten
- We leggen nieuwe kennis vast en delen die actief met anderen

De rivier als getijdenspark, daar ...

- ... behoud je de natuur op en aan het water
- ... verbind je deze groene oevers, ook in de haven
- ... bereikbaar is de natuur voor een toekomstbestendige stad
- ... samen met de natuur voor een veiligheidsplan van en naar de zee
- ... verbind je de haven van een andere kant
- ... wordt de stad en regio voor iedereen aantrekkelijker

In maart 2015 werd de intentie-overeenkomst getekend door tien partijen en in november 2016 is deze 'coalition of the willing' met nog eens zes partijen gegroeid.

**MAKE IT
HAPPEN.**

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

RIDDERKERK

gemeente
Schiedam

Hoogheemraadschap van
Delfland

Gemeente
Rotterdam

waterschap
Hollandse
Delta

ROTTERDAM.CLIMATE.INITIATIVE

Deltaprogramma | Rijnmond-Drechtsteden

Zuid-Hollands Landschap

Tauw

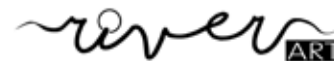
ARK
NATUUR
ONTWIKKELING

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

provincie HOLLAND
ZUID

REGIOWORKSHOP 2 EN LOCATIEWORKSHOPS

Beeldmateriaal: De Urbanisten.

LOCATIEWORKSHOPS HET HUYS TEN DONCK

foto: De Urbanisten

5. LANDSCHAPPELIJK RAAMWERK

De aanpak van het getijdenpark is sterk projectmatig gericht waarbij de verschillende stakeholders zelf aan de slag gaan met het realiseren ervan.

Om ervoor te zorgen dat de verschillende projecten elkaar versterken, hebben de samenwerkende partijen een landschappelijk raamwerk opgesteld. Dit raamwerk schetst een verbindend verhaal én geeft richting aan lokale uitwerkingen.

Het landschappelijk raamwerk is opgebouwd uit vier karakteristieken, een streefbeeld en zes ontwerpprincipes. Vanuit een analyse van de ontstaansgeschiedenis

van dit deel van de Maasdelta en van de systeemkenmerken van water en landschap zijn de karakteristieken en ontwerpprincipes voor het getijdenpark afgeleid.

DE VIER KARAKTERISTIEKEN ZIJN:

1. Het getijdenpark heeft een rijke variatie aan getijgerelateerde beplantingstypen en een leefbare zoet-zoutgradiënt
2. Het getijdenpark maakt gebruik van en speelt in op de hydrodynamiek van de rivier
3. Het getijdenpark legt relaties met de landschappelijke onderlegger
4. Het getijdenpark verhoudt zich tot zijn stedelijke context

Ze vormen het ijkpunt voor de uitwerking van plekken in het getijdenpark. En geven inzicht in de landschappelijke en stedelijke context waaraan het getijdenpark gerelateerd dient te zijn en de natuurlijke condities die er invloed op uitoefenen. Samen vormen de karakteristieken de basis voor het streefbeeld 'Landschappelijk raamwerk'. Het streefbeeld staat op pagina 46 en 47 en toont de ambitie om de getijdenzone langs de oevers van de rivier substantieel te vergroten en de rivier beter toegankelijk en beleefbaar te maken. Zes ontwerpprincipes concretiseren vervolgens hoe het landschappelijk raamwerk invulling kan krijgen op de verschillende plekken langs het water.

DE ZES ONTWERPPRINCIPES ZIJN:

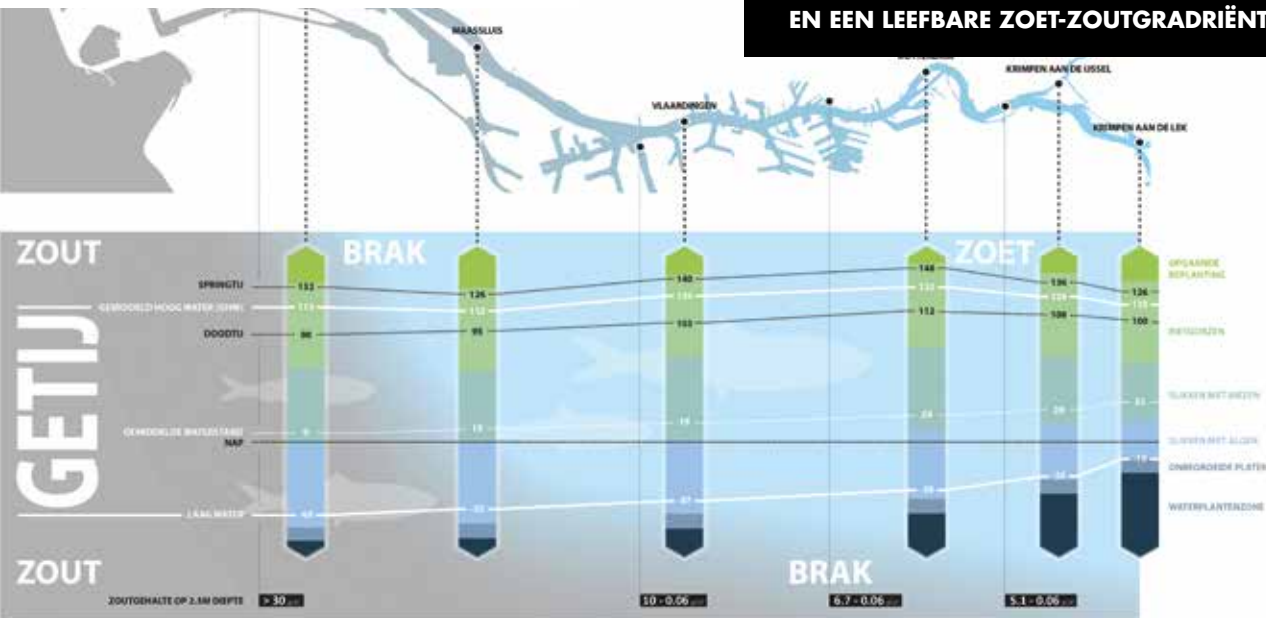
1. Ophogen van ondiepe oevers of afgraven van hoger gelegen land om de overgang tussen land en water zo geleidelijk mogelijk te maken
2. De rivieroevers zijn een afgewogen mix van natuur en cultuur
3. Hanteren van eenduidige ontwerpeenheden
4. Conditie scheppen voor natuurontwikkeling
5. Bouwen met de natuur
6. Leesbaar verankeren in de landschappelijke content

Het landschappelijk raamwerk doet uitspraken over de manier waarop het getijdenpark de landschappelijke karakteristiek kan versterken én verbindend kan werken tussen de openbare ruimte in de stad en de landschappen daarbuiten. Het landschap is immers bij uitstek het integratiekader voor het stedelijk gebied en het buitengebied.

VIER KARAKTERISTIEKEN

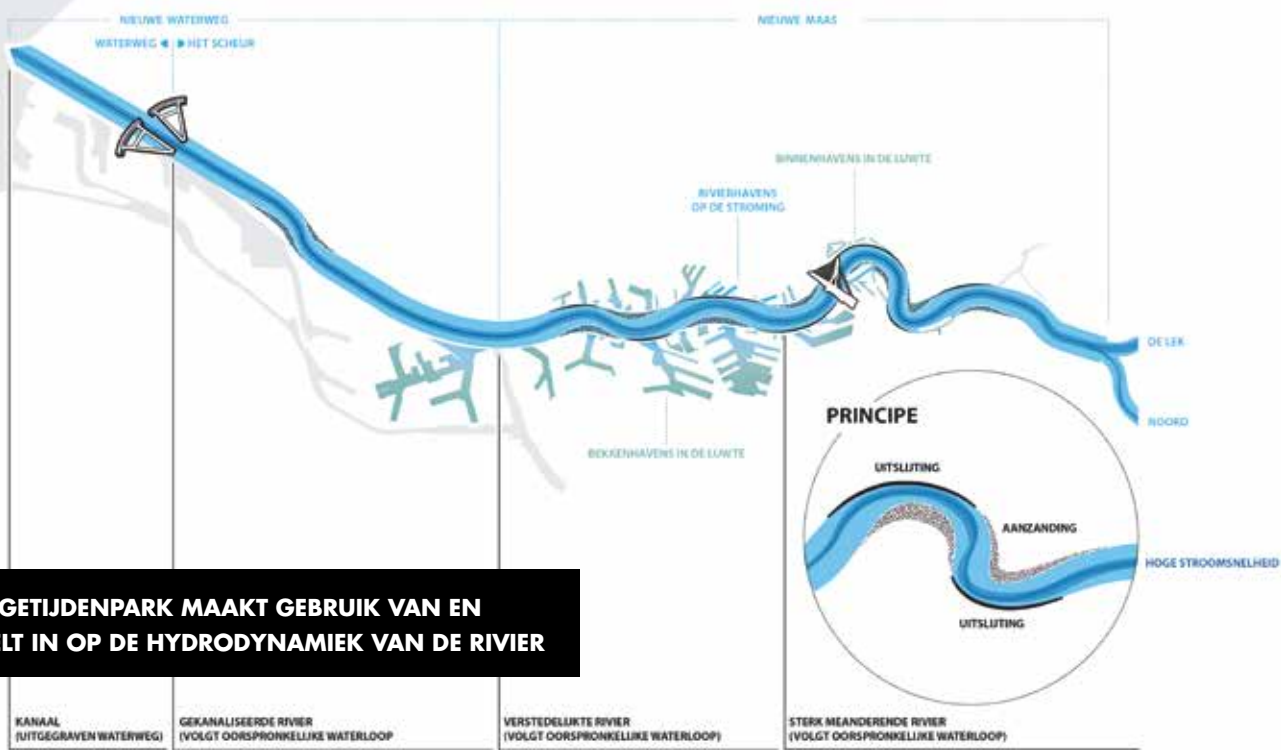
1. HET GETIJDENPARK HEEFT EEN RIJKE VARIATIE AAN GETIJGERELATEERDE BEPLANTINGSTYPEN EN EEN LEEFBARE ZOET-ZOUTGRADIËNT

De natuurlijke condities voor getijdennatuur zijn niet overal gelijk. Aan de westzijde is sprake van een zout milieu dat geleidelijk via brak gebied overgaat in een zoet watergetij aan de uiterste oostzijde. Voor de

plantengroei zijn dit bepalende condities. Voor vissen resulteert dit in een diversiteit aan soorten en voor vogels is dit weer interessant vanwege de voedselrijkdom. Ook het getij zelf verschilt in mate van fluctuatie langs de

rivier met direct effect op de plantengroei. Door in te spelen op natuurlijke processen van het getij kunnen specifieke getijdenumilieus ontstaan, afhankelijk van plaats en beschikbare ruimte.

Om getijdennatuur te kunnen ontwikkelen is het belangrijk om de contactzone tussen water en land zo veel mogelijk te vergroten; door taluds te verflauwen, oevers te verlagen en de bodem nabij de oever te verondie-

pen. In de meanderende rivier kan worden gezocht naar ruimte voor aanlanding in de binnenbocht en ruimte voor erosie in de buitenbocht. Door goed in te spelen op de hydromorfologie van de rivier, kan de

aanslibbing in de binnenbocht van de rivier worden vergroot, terwijl in de buitenbocht rekening wordt gehouden met het uitslijtend effect van de stroming.

VIER KARAKTERISTIEKEN

VEENWEIDELANDSCHAP
BINNENDIJKS LANDSCHAP DOORTREKKEN TOT AAN DE RIVIER

AANLANDPOLDER
GETIJDENWERKING GECONTROLEERD BINNENDIJKS HALEN

3. HET GETIJDENPARK LEGT RELATIES MET DE LANDSCAPPELIJKE ONDERLEGGERS

ZEEKLEILANDSCHAP
MAXIMALISEREN CONTRAST TUSSEN HET OUDE EN NIEUWE LANDSCHAP

HAVENS
GETIJDENNATUUR VOEGT ZICH IN DE HOOFDSTRUCTUUR VAN DE HAVENS

Waar contact tussen het binnendijsk landschap en de rivier mogelijk is, is het wenselijk dit contact beter zichtbaar en ervaarbaar te maken. Dit contact ziet er aan de noordzijde (veenlandschap) anders uit dan aan

de zuidzijde (zeekleilandschap). Bijzonder aan de noordzijde zijn de aanlandpolders; stukken land waar in vroeger tijden krekten uitmondten in het open water van de rivier. De krekten zijn boezemwateren geworden

van waaruit het overtollig water in de rivier wordt gespuid. De aanlandpolders zijn pas later ingepolderd en bieden de mogelijkheid van een gecontroleerd en uniek tussendijsk getijdenmilieu.

4. HET GETIJDENPARK VERHOUDT ZICH TOT ZIJN STEDELIJKE CONTEXT

Er is een duidelijk verschil in karakteristiek en streefbeeld tussen de noord- en zuidzijde van de rivier. Aan de noordzijde ligt een reeks van getijdenmilieus aaneengereggen door de primaire dijk, die de verschillende groene

stedelijke ruimten en landschappen verbindt. Streven is hier om de dijk, het fietspad en de rivier met elkaar in contact te brengen waarmee de continuïteit wordt versterkt. Aan de zuidzijde is de rivier verder weg,

veelal vanwege een werkende (grootschalige) haven tussen stad en rivier. De dijk ligt hier meestal op afstand van het water. Hier is het streven goed toegankelijke, bijzondere plekken aan de rivier te creëren.

STREEFBEELD LANDSCHAPPELIJK RAAMWERK

Legenda

- Versterken relatie tussen park en rivier
- Streven naar maximale getijdenzone: natuurlijk, breder & toegankelijk
- Toesnelde getijdenpark
- Kwaliteitszone aan de voet van de dijk ontwikkelen
- Dijk als doorgaande groene recreatieve structuur versterken
- Bestaande en te ontwikkelen recreatieve route in en naar het getijdenpark
- Ontwikkelen van bijzondere plekken als vensters aan de rivier
- Oude dijktreks opvoeren in de goederstructuur
- Ringdijken herkenbaar maken door bomen op de dijk aan te planten
- Recreatieve verbinding tussen rivier en binnenwater verbeteren
- Relatie tussen binnendijks landschap en het water versterken
- Relatie met de rivier versterken

- Weesveldlandschap
- Aarlandpolders in noord
- Zwailepolderlandschap
- Duinen
- Brielse meen
- Industriegebied huaven
- water met ondiepten
- Dijktracé primaire kering
- Kade wij houden van getijdenruimte

De hiervoor beschreven vier karakteristieke vormen de basis voor het streefbeeld 'landschappelijk raamwerk'. Het kaartbeeld van het landschappelijk raamwerk toont de ambitie om de getijdenzone langs de oevers van de rivier substantieel te vergroten en de

rivier beter toegankelijk en beleefbaar te maken. Zes ontwerpprincipes op de volgende pagina's maken concreet hoe het landschappelijk raamwerk invulling krijgt op de verschillende plekken aan de rivier.

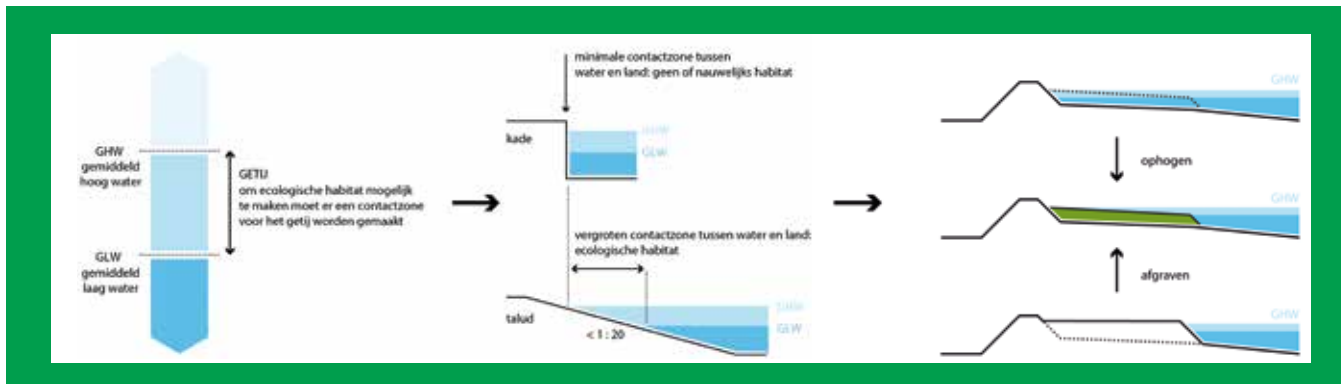
ZES ONTWERPPRINCIPES:

1. OPHOGEN ONDIEPE OEVERS EN AFGRAVEN HOGER GELEGEN LAND

Het eerste principe vormt de basis voor een getijdenmilieu: ophogen van ondiepe oevers of afgraven van hoger gelegen land om de overgang tussen land en water zo geleidelijk mogelijk te maken. Om getijdenmilieus te kunnen maken is het belangrijk om de contactzone tussen water en land zo veel mogelijk te vergroten. Dat kan door taluds te

verflauwen, oevers te verlagen en waterbodems nabij de oever te verondiepen. Het is ook denkbaar, waar de ruimte dat toelaat, dat de hoge vooroever wordt afgegraven en het materiaal dat vrijkomt ter plaatse in het water wordt geschoven, zodat er een lange gradiënt ontstaat. Bijkomend voordeel daarvan is een gesloten grondbalans.

Op de komende pagina's worden in zeven toepassingsvormen (A t/m G), de verschillende uitwerkingmogelijkheden van dit principe uiteengezet. Ieder heeft een eigen plaatsgerelateerde verschijningsvorm.

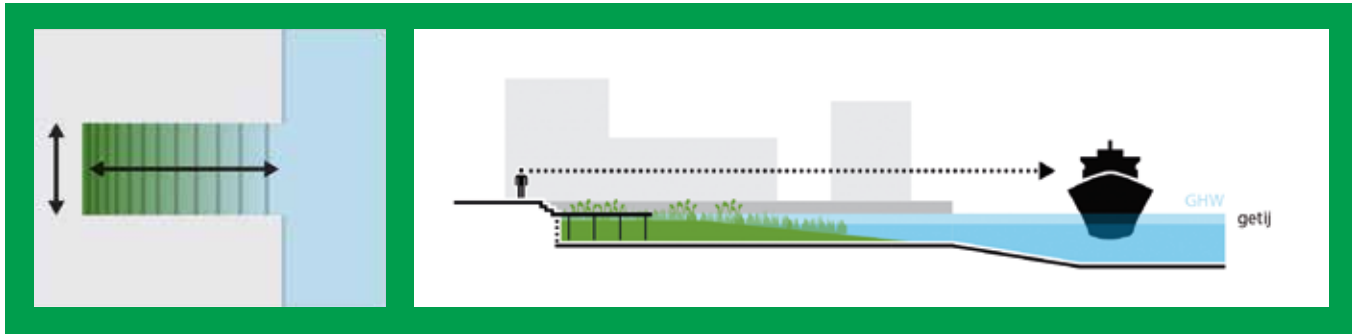

Maximaliseren van de invloedssfeer van getijdenatuur door de contactzone tussen water en land te vergroten

1A. GETIJDENPARK IN DE HAVENBEKKENS

Het verondiepen van havenbekkens is een kansrijk principe in het verstedelijkt gebied van de regio. Met name de havens die in beheer zijn bij de gemeentes zijn hiervoor kansrijk. Met het geleidelijk opschuiven van de haven richting zee komen een aantal bekkens (gedeeltelijk) vrij die op een andere wijze ingericht kunnen worden.

Daarbij is het van belang om de maat en schaal van het havenbekken bevaarbaar te houden. De bekkens bieden veelal een weids zicht over het water in de richting van de rivier. In hoeverre de oorspronkelijke vorm van het bekken terug moet komen en herkenbaar moet zijn is nader te onderzoeken op iedere specifieke locatie, evenals de hoeveelheid open watervlak die gewenst is.

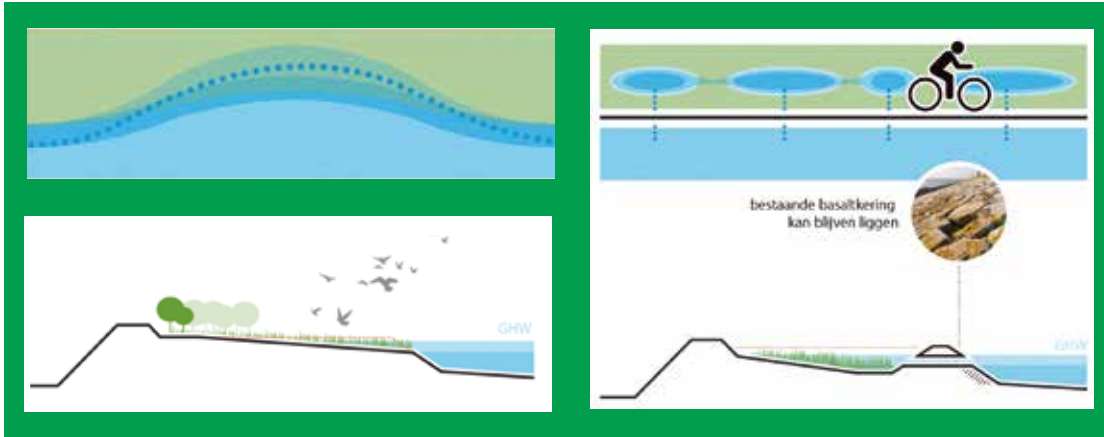
Het havenbekken blijft erfahrbaar in maat en schaal.

Open zicht vanaf de kop van het bekken richting de rivier en het water bereikbaar maken

1B. GETIJDENPARK IN DE LENGTERICHTING VAN DE RIVIER

Ten westen van Vlaardingen en Rozenburg, aan het Scheur, is vooral in de lengterichting van de rivier ruimte te vinden voor het afgraven van land voor het vergroten van het getijdenmilieu. De ervaring van de indrukwekkende lengterichting van de rivier is daarbij een bepalende karakteristiek.

Een alternatief voor het afgraven van het bestaande voorland, is het uitgraven van een reeks lineaire getijdenpoelen achter de vooroever. Een buisverbinding door de bestaande basaltoever laat het getij gecontroleerd binnen. Een afsluitbaar regelwerk kan worden toegevoegd om te voorkomen dat het water in de getijdenpoelen boven een vastgesteld peil komt.

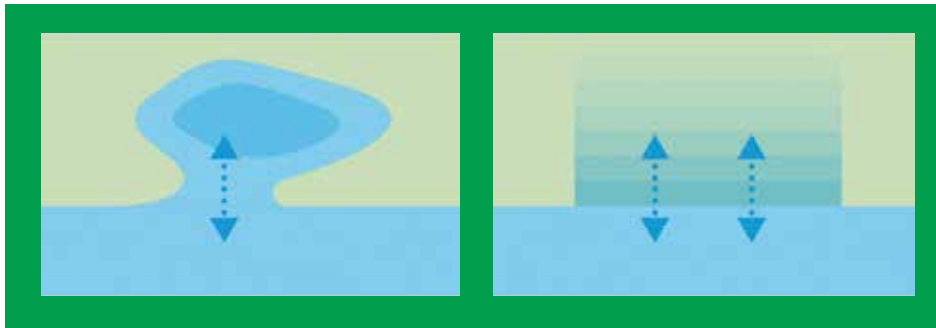
Gestreckte getijdeninham langs de rivier

Reeks getijdenpoelen achter de vooroever

1C. GETIJDENPARK IN DE DWARSRICHTING OP DE RIVIER

Ten oosten van Pernis liggen aan de Nieuwe Maas een aantal groene gebieden die dateren uit de periode 1960-1980. Deze gebieden worden gekenmerkt door een sobere inrichting van losse boomgroepen op een groen tapijt doorsneden door enkele wandelpaden. Een getijdenpark kan op dit soort plekken een verrijking vormen van de bestaande kwaliteiten en daarmee deze plekken interessanter maken voor de stedeling.

Dat kan door het getij binnen te laten middels een verbinding tussen de rivier en een getijdenplas. Het getijdenmilieu is dan iets meer naar binnen gekeerd en daarmee bijvoorbeeld geschikt als veilige speelomgeving. Een andere optie is het maken van een getijdenhelling dwars op de rivier. Het gehele park komt daarmee middels het getijdenmilieu binnen de invloedssfeer van de rivier te liggen.

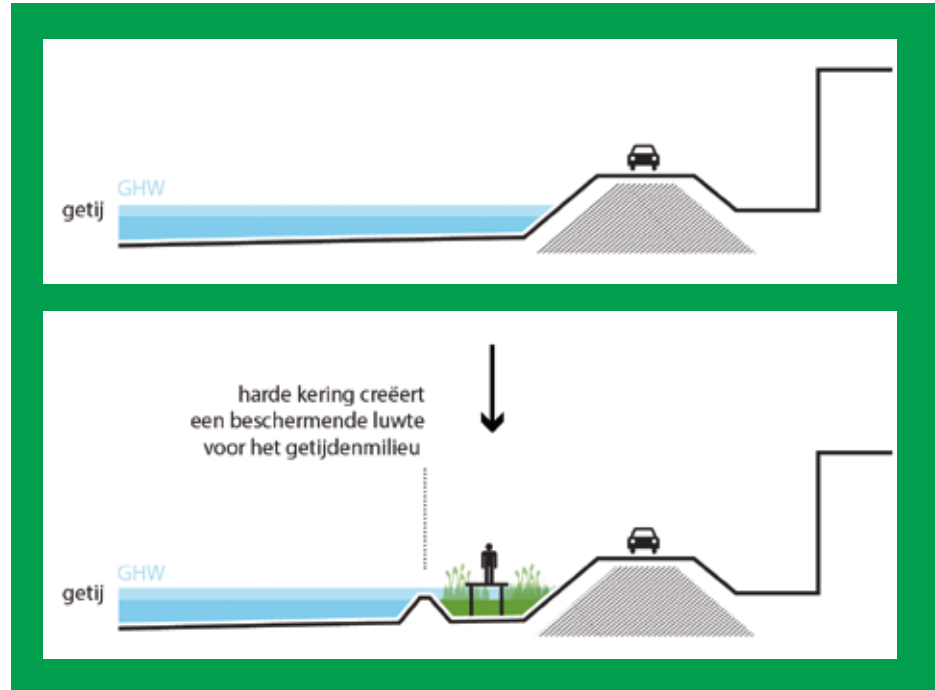
Een besloten getijdenplas creëert een luwte voor getijdenmilieus en stedelijk gebruik

Een getijdenhelling laat het stedelijk park geleidelijk aan 'verdwijnen' in het water

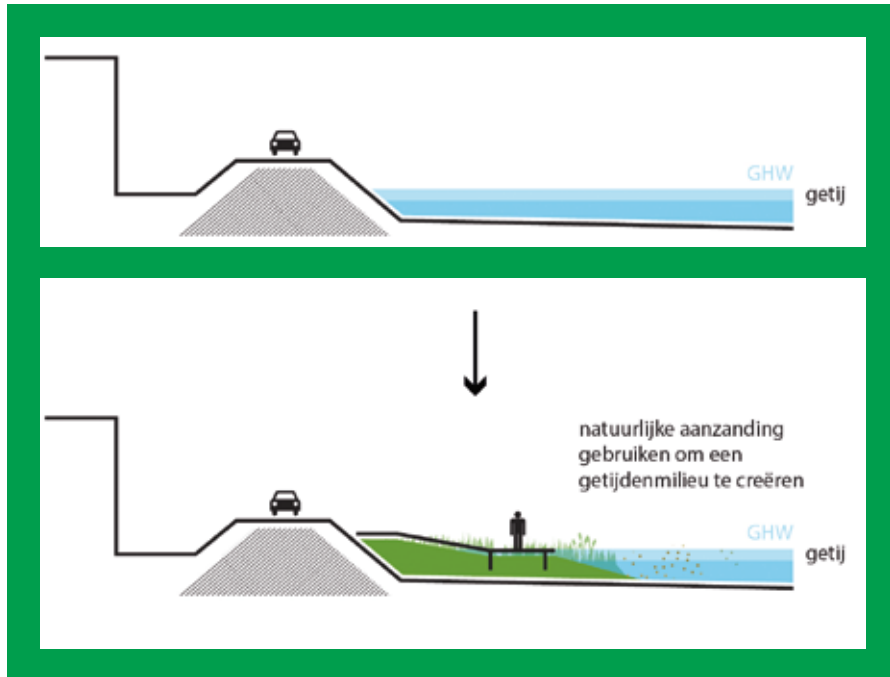
1D. GETIJDENPARK IN DE BUITENBOCHT VAN DE RIVIER

Ter hoogte van Rotterdam centrum meandert de rivier aanzienlijk, resulterend in uitgesproken binnenbochten en buitenbochten.

De buitenbocht is weids en biedt vergezichten en mooie brede panorama's op de stad. In de buitenbocht dient rekening te worden gehouden met een uitslijtend effect van de stroming van de rivier. Bij deze natuurlijke dynamiek past een Getijdenpark dat zich manifesteert in de lengterichting van de rivier 'met de bocht mee', bijvoorbeeld in de vorm van een route aan, en dicht bij het water. In de buitenbocht is tevens een harde rand nodig om het getijdenmilieu te beschermen tegen het uitslijtend effect van de stroming en de golfslag van de rivier.

1E. GETIJDENPARK IN DE BINNENBOCHT VAN DE RIVIER

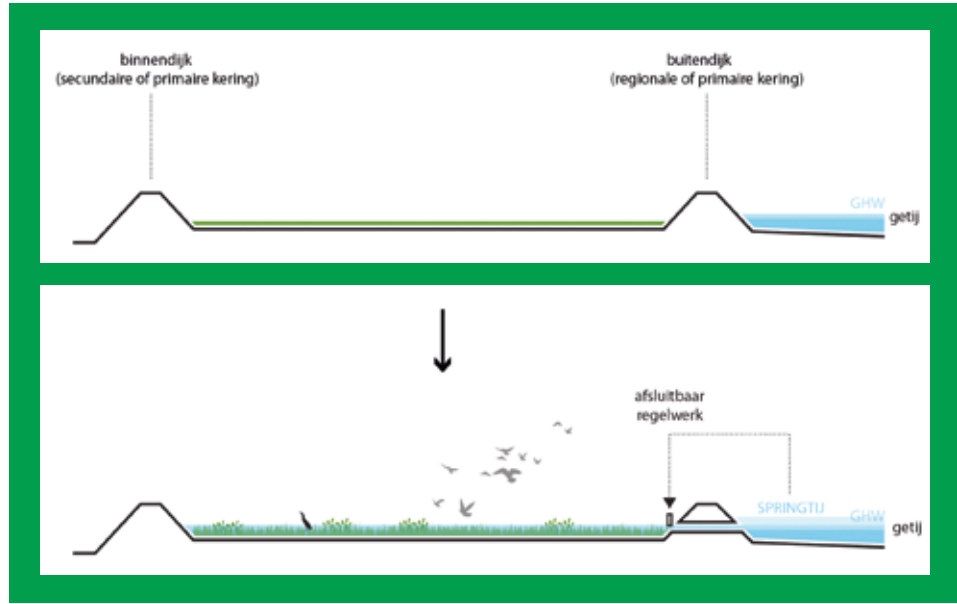
De binnenbocht heeft een meer lokaal karakter dan de buitenbocht. Het zicht vanaf de binnenbocht is eerder gericht op het water en beperkt zich voornamelijk tot datgene wat zich aan de directe overzijde van de rivier bevindt. Een getijdenmilieu kan zich hier manifesteren als een luwe plek in de dwarsrichting op de rivier. Door de positie in de hydrodynamiek van de rivier kan dit worden versterkt door aanslibbing in de binnenbocht als gevolg van natuurlijke processen van sedimentatie.

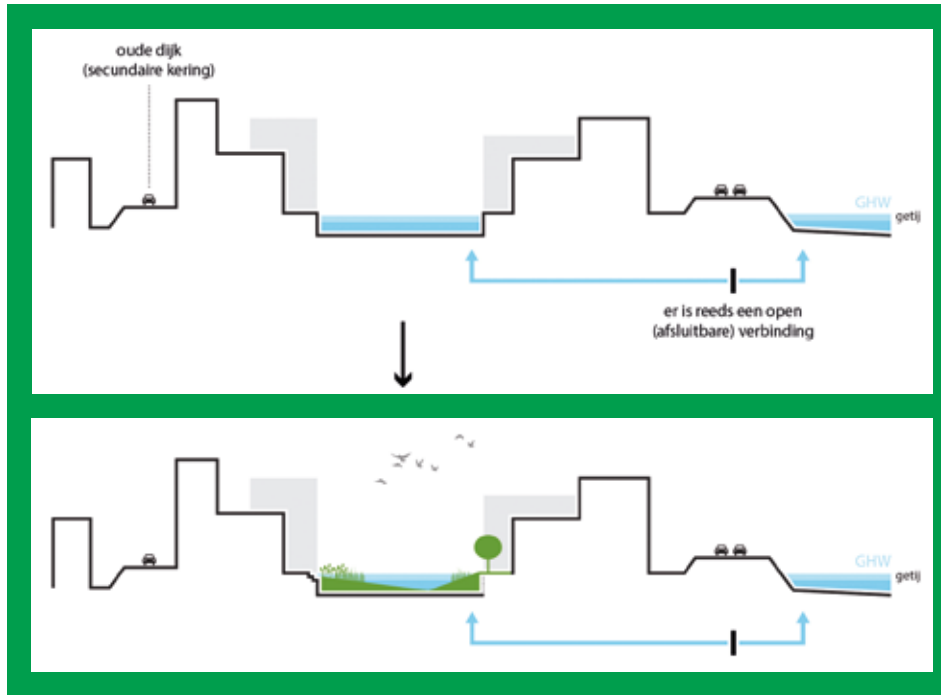
1F. GECONTROLEERDE TUSSENDIJKSE GETIJDENNATUUR

De aanlandpolders die het veenweidelandschap kenmerken, bieden een bijzondere mogelijkheid voor een gecontroleerd 'tussendijs' getijdenmilieu. Hiermee kan een verwijzing naar de geschiedenis worden gemaakt en ontstaat een kans voor dynamisch ecologisch milieu landinwaarts. Er is een onderscheid in landschappelijke en stedelijke aanlandpolders.

De landschappelijke aanlandpolders liggen tussen Maassluis en Hoek van Holland. Door deze polders te verbinden met de dynamiek van de rivier kan het getij binnentreden en ontstaat een nieuw getijdenmilieu tussen de dijken. Deze verbinding kan bijvoorbeeld met een afsluitbaar regelwerk zoals een vlotterkering worden gemaakt, waarmee de waterveiligheid gewaarborgd blijft.

Landschappelijke variant

Stedelijke variant

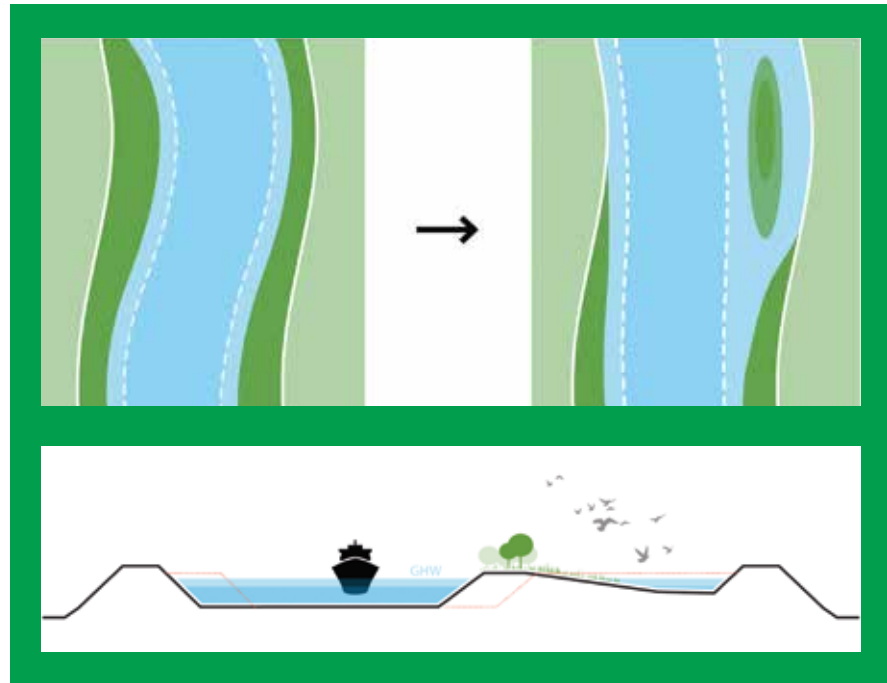
De stedelijke aanlandpolders bevinden zich in Vlaardingen, Schiedam en Rotterdam. Het introduceren van getijdendynamiek in deze dichtbebouwde gebieden is echter niet heel kansrijk; daarvoor moet veel overhoop gehaald worden.

Een uitzondering vormen de oude binnenhavens van Rotterdam. Hier kan een tussendijks getijdenpark een waardevolle invulling zijn voor binnenhavens die niet meer worden bevaren. Rondom deze havens wonen en werken veel mensen maar het water nodigt niet uit tot gebruik. De kades zijn hard en de afstand tot het water is groot. Een tussendijks getijdenpark kan de stedeling verleiden het water op te zoeken, daarvoor de voorzieningen bieden en een flinke verbetering van de directe leefomgeving opleveren.

1G. EILANDEN MAKEN

Bestaande eilanden in de rivier zoals Brienenoord en Noordereiland hebben een grote aantrekkingskracht op mens of dier. Het is daarom de moeite waard om te verkennen of nieuwe eilanden mogelijk zijn. Dat vergt een grondige hydromorfologische en hydraulische studie.

Het huidige profiel tussen de dijken bestaat uit opgehoogde terreinen tegen de dijk aan, met daartussen een steil onderwatertalud en een brede vaargeul. In dit Getijdenparkprincipe worden de opgehoogde terreinen aan beide zijden van de rivier verlaagd tot onder waterniveau. Aan de ene zijde van de rivier wordt een eiland aangelegd in de rivier. Aan de andere zijde krijgt de vaargeul meer de ruimte. Daarmee blijft de breedte van de vaargeul per saldo gelijk. De hoge vooroevers worden afgegraven en het materiaal dat vrijkomt wordt ter plaatse in het water geschoven in de vorm van een eiland.

Door te schuiven met de oeverlijn ontstaat ruimte voor een eiland.

DE JUISTE INGREEP OP DE JUISTE PLEK

Drijvend groen als experiment heeft niet automatisch een toegevoegde waarde voor stedelijk gebruik. Vanuit 'getijdenpark-optiek' heeft een ingreep waarbij de oevers substantieel vergroenen en het water voor omwonenden toegankelijk wordt gemaakt meer betekenis.

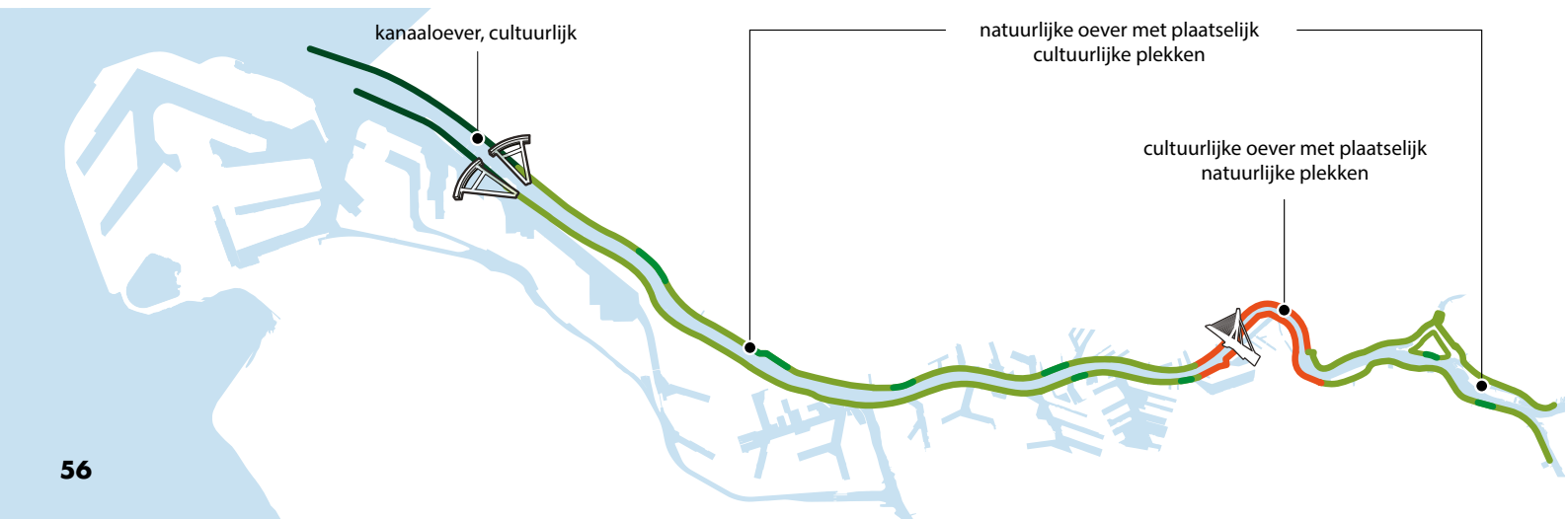
Op de voorgaande pagina's zijn zeven toepassingsvormen voor het principe 'ophogen en afgraven' toegelicht (uitwerkingen 1A t/m 1G). Deze verschillende uitwerkingen illustreren dat een getijdenpark een plaatsgerelateerde verschijningsvorm heeft die sterk kan verschillen afhankelijk van waar men zich bevindt aan de rivier. Deze verschijningsvorm is niet arbitrair of willekeurig, maar verhoudt zich altijd tot de context. De uitwerkingen 1A t/m 1G bieden houvast voor 'wat waar op zijn plek is'. Hiermee wordt vermeden dat willekeurige (incidentele) experimenten op diverse locaties belanden. Elke locatie dient vanuit zijn specifieke context benaderd te worden om te komen tot de meest geschikte vorm voor een getijdenpark.

2. DE RIVIEROEVERS ZIJN EEN AFGEWOGEN MIX VAN NATUUR EN CULTUUR

Het getijdenpark kan vele verschijningsvormen hebben, variërend van zeer natuurlijk tot uitgesproken cultureel met daartussen een heel spectrum van tussenvormen en combinaties. Ligt het getijdenpark in een hoogstedelijke context met een groot potentieel aan gebruikers, dan ligt een meer culturele karakteristiek voor de hand. Deze plekken vragen om een meer stedelijke inrichting met een meer culturele vormgeving.

Andere plekken kunnen een meer natuurlijke inrichting hebben waarbij de vormgegeven interventies zich beperken tot een aantal essentiële elementen zoals een goed wandelpad.

'Cultureel' betekent overigens niet direct stevig of hard, maar duidt op een mate van aanwezigheid van 'de hand van de mens' in de vorm van een interventie als ook de mate van toegankelijkheid voor de mens. 'Natuurlijk' betekent dat de menselijke ingreep zich zoveel mogelijk beperkt tot een aantal conditiescheppende maatregelen, waarna de natuur zijn gang kan gaan. De toegankelijkheid voor de mens is dan beperkt.

Referenties op het rijke spectrum opgespannen tussen natuurlijk en cultureel getijdenpark

3. HANTEREN VAN EENDUIDIGE ONTWERPEENHEDEN

Het aspect maat en schaal in relatie tot het getijdenpark verdient aandacht. Het landschap van de rivier met havenbekkens is groot en vraagt om interventies die zich daartoe verhouden. Dat geldt zowel voor de context van de rivier als geheel, als ook in relatie tot de directe omgeving.

Zes ontwerpeenheden laten zich in hun huidige ruimtelijk landschappelijke karakteristiek als één geheel ervaren. Hierbinnen dienen

afzonderlijke locaties in samenhang/relatie tot elkaar te worden ontworpen. Het betreft vanaf de zee stroomopwaarts bekeken de volgende ontwerpeenheden: het kanaal; de gekanaliseerde rivier; het grootschalig havenlandschap; het stedelijk havenlandschap; het hoogstedelijk waterfront en de stedelijke rivier. De eenheden zijn gelokaliseerd op de onderstaande kaart .

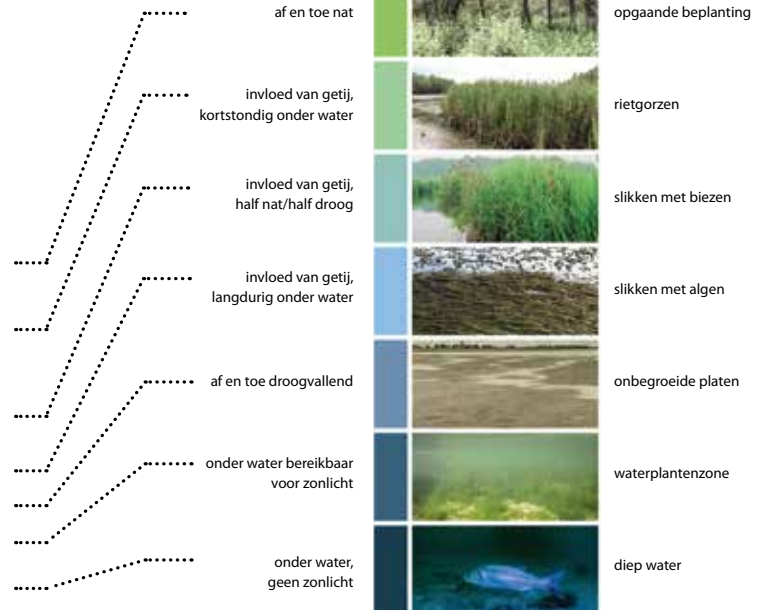

4. CONDITIES SCHEPPEN VOOR NATUURONTWIKKELING

De natuurlijke condities voor getijdennatuur in de regio verschillen. Door in te spelen op de natuurlijke processen van het getij en de

zoet-zoutgradiënt - en bijbehorende beschikbaarheid en verspreiding van nutriënten - kunnen specifieke getijdenmilieus ontstaan, gerelateerd aan de specifieke plaats en de

beschikbare ruimte. Het is deze variatie die een rijke conditie kan gaan vormen voor een veelzijdige getijdennatuur als basis voor het getijdenpark.

5. BOUWEN MET DE NATUUR

In het verlengde van het scheppen van condities voor natuurontwikkeling ligt 'bouwen met de natuur'. Hierbij worden middels menselijk ingrijpen (een 'cultuurdaad') natuurlijke processen uitgelokt, versterkt en/of versneld.

'Building with Nature' is een lopend onderzoeksprogramma van het consortium Ecoshape met als doel kennis op te bouwen over de gevolgen van waterbouwprojecten voor het milieu, om hiermee te kunnen werken aan een goed/beter evenwicht tussen ecologische, economische en sociale doelstellingen. 'Building with Nature' in de stad wil concrete, goed toepasbare én duurzame oplossingen voor klimaatadaptieve steden bieden waarbij waterkwaliteit en waterveiligheid worden vergroot.

Wilgebossen

Verzachten kades / dijken

Moeraszone (bv riet)

Zandplaten / schorren

Drijvende structuren

Hangende structuren

Mosselbanken

Dood hout

Aquatische vegetatie

Eco-beton

Stortsteen

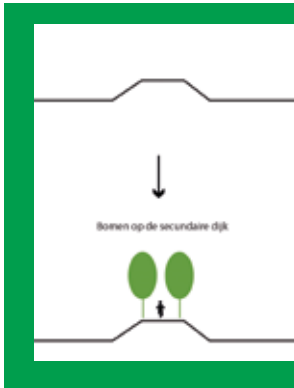
Oesterrif

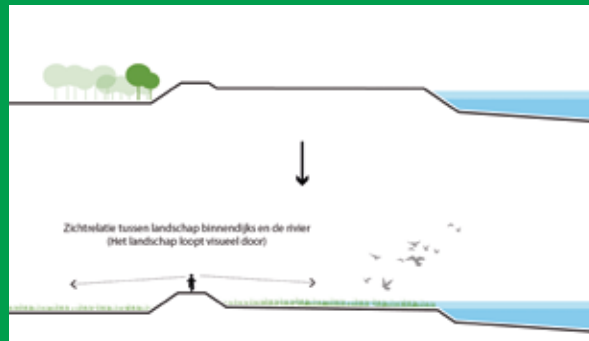
Referentiebeelden voor bouwstenen voor 'Building with Nature' (bron: Ecoshape)

6. LEESBAAR VERANKEREN IN DE LANDSCHAPPELIJKE CONTEX

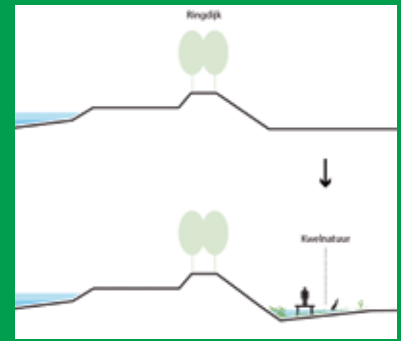
1. Oude dijktracés opnemen
in de groenstructuur

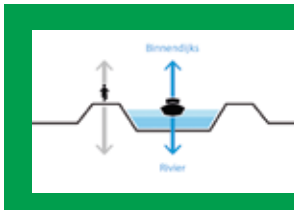
2. Relatie tussen binnendijks landschap
en de rivier versterken

3. Kwelnatuur aan de voet
van de dijk ontwikkelen

4. Recreatieve verbinding tussen
rivier en binnenwater verbeteren

5. Boulevard bij Hoek van Holland ontwikkelen
in samenhang met het duingebied erachter

Tot slot beogen we het getijdenpark leesbaar te verankeren in zijn landschappelijke context. De getoonde vijf maatregelen zijn gerelateerd aan fijnmazige langzaam verkeersnetwerken en aan de karakteristieken van het omliggende landschap.

6. PROJECTEN

● GROENE POORT ZUID,
ROTTERDAM

● GROENE POORT NOORD,
MAASSLUIS

● WILHELMINAHAVEN,
SCHIEDAM

○ KEILEHAVEN,
ROTTERDAM

○ MAASHAVEN,
ROTTERDAM

○ MAASBOULEVARD EN
OMGEVING, ROTTERDAM

● **NASSAUHAVEN,
ROTTERDAM**

○ **MALLEGATPARK,
ROTTERDAM**

○ **EILAND VAN BRIENENOORD,
ROTTERDAM**

○ **HET HUYS TEN DONCK,
RIDDERKERK**

● **DE ZAAG,
KRIMPEN AAN DE LEK**

○ **LEUVEKOLK,
ROTTERDAM**

- **IN UITVOERING**
- **PLANFASE**
- **INITIATIEFFASE**
- **GEREED**

TOEKOMSTIGE GETIJDENPARKEN

GETIJDENPARK MAASSLUIS

WILHELMINAHAVEN

KEILEHAVEN

MAASBOULEVARD

EILAND VAN BRIENENOORD

LEUVEKOLK

MAASHAVEN

NASSAUHAVEN

MALLEGATPARK

HET HUYSTEN DONCK

GETIJDENPARK GROENE POORT ZUID, ROTTERDAM

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1B. Getijdenpark in de lengterichting van de rivier

1D. Getijdenpark in de buitenbocht van de rivier

1E. Getijdenpark in de binnenbocht van de rivier

OMSCHRIJVING

Vijf kilometer oever van de Landtong wordt minder diep gemaakt en tegen scheepsgolven beschermd met een langsdam. Tussen de kribben ontstaat hierdoor een 'intergetijdegebied' dat droogvalt bij eb. Dit vormt een nieuw leefgebied voor allerlei vissen, vogels en planten. De dammen en verondieping worden opgebouwd door bouwmaterialen die worden gebruikt voor andere werken in de regio Rijnmond. Het tempo wordt bepaald door het aanbod van grof puin en grond die vrijkomt bij werken in de regio Rijnmond. Het tempo wordt bepaald door het aanbod van grof puin en grond. In de loop van 2017 zijn de eerste twee van de twaalf te realiseren kribvakken opgeleverd. HbR, RWS en de gemeente Rotterdam hebben hiervoor betonpuin hergebruikt afkomstig van voeten van parkeerpalen, slooppuin en stenen uit glooiingen. In 2018 zetten ze zich in om nog meer puin voor hergebruik te krijgen. Verder wordt in het voorjaar een real time monitoringstelsel geïnstalleerd bedoeld om onder andere de stroomsnelheid en -richting van het water te bepalen.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Rijkswaterstaat, Havenbedrijf Rotterdam, Wereld Natuur Fonds, Gemeente Rotterdam

Ruimtebeslag op locatie

ca. 20 hectare

Fase in het proces in uitvoering

Beoogde planning

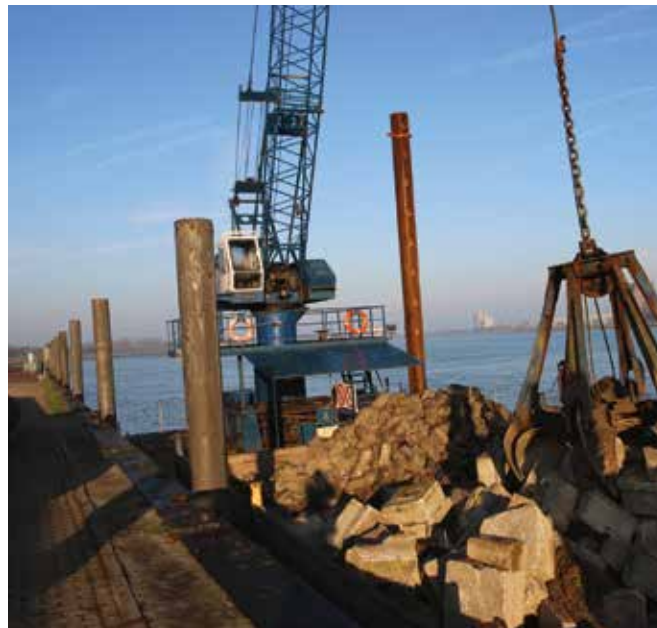
looptijd van 15 jaar, oplevering in 2027 (van 2 oktober 2013 tot 2027)

beeld: Jeroen Helmer, ARK Natuurontwikkeling

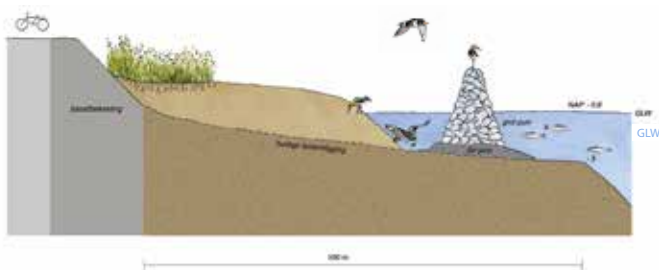

Natuurlijke oevers aan de zuidzijde in het kader van Groene Poort Zuid

foto's: Gemeente Rotterdam

Groene Poort Zuid in aanleg

Principe van intergetijdewerking tussen de kribben (bron: RWS, beeld: Bianca Snip)

GETIJDENPARK GROENE POORT NOORD, MAASSLUIS

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1B. Getijdenpark in de lengterichting van de rivier

1D. Getijdenpark in de buitenbocht van de rivier

OMSCHRIJVING

Een getijdenpark in de bocht van de Nieuwe Waterweg bij Maassluis is opgepakt als een kans om rivierkwaliteiten te versterken en de dynamische Delta beter beleefbaar te maken.

In een quickscan zijn de mogelijkheden voor een getijdenpark verkend. Uit drie onderzochte principes is, na afweging van wenselijkheid en haalbaarheid, een waterinwaartse langsdam in combinatie met een hoogwatergeul het meest realistisch gebleken. Deze optie is vervolgens uitgewerkt.

Het voorlopig ontwerp is gereed. Nu wordt nog gekeken welke initiatiefnemer opdrachtgever wordt, rekening houdend met de risicobeheersing.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

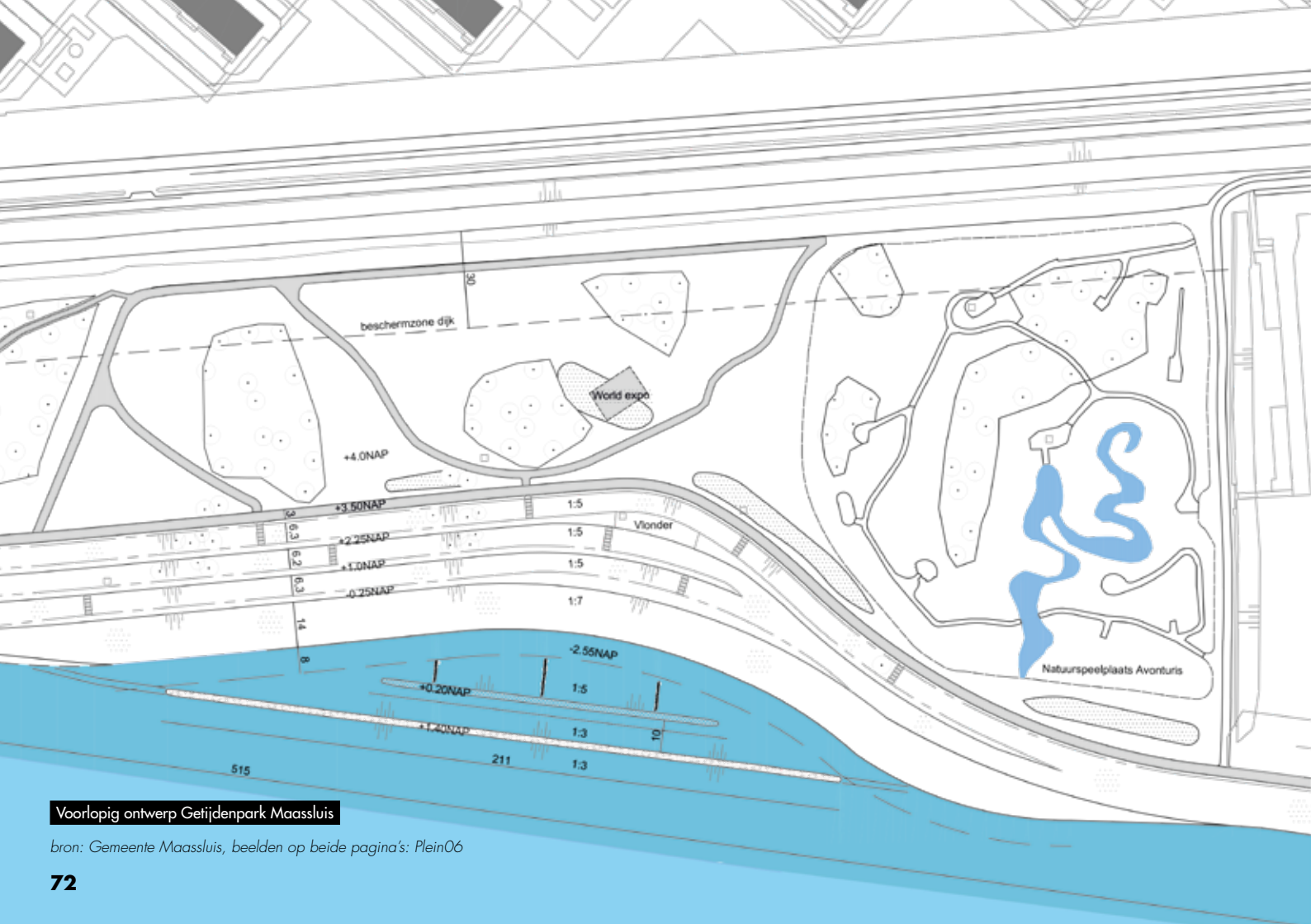
Gemeente Maassluis, Rijkswaterstaat, provincie Zuid-Holland in samenwerking met Plein06, ARK Natuurontwikkeling/Wereld Natuur Fonds, Havenbedrijf Rotterdam

Ruimtebeslag op locatie

2,9 hectare

Fase in proces voorlopig ontwerp gereed

Beoogde planning uitvoering 2019-2021

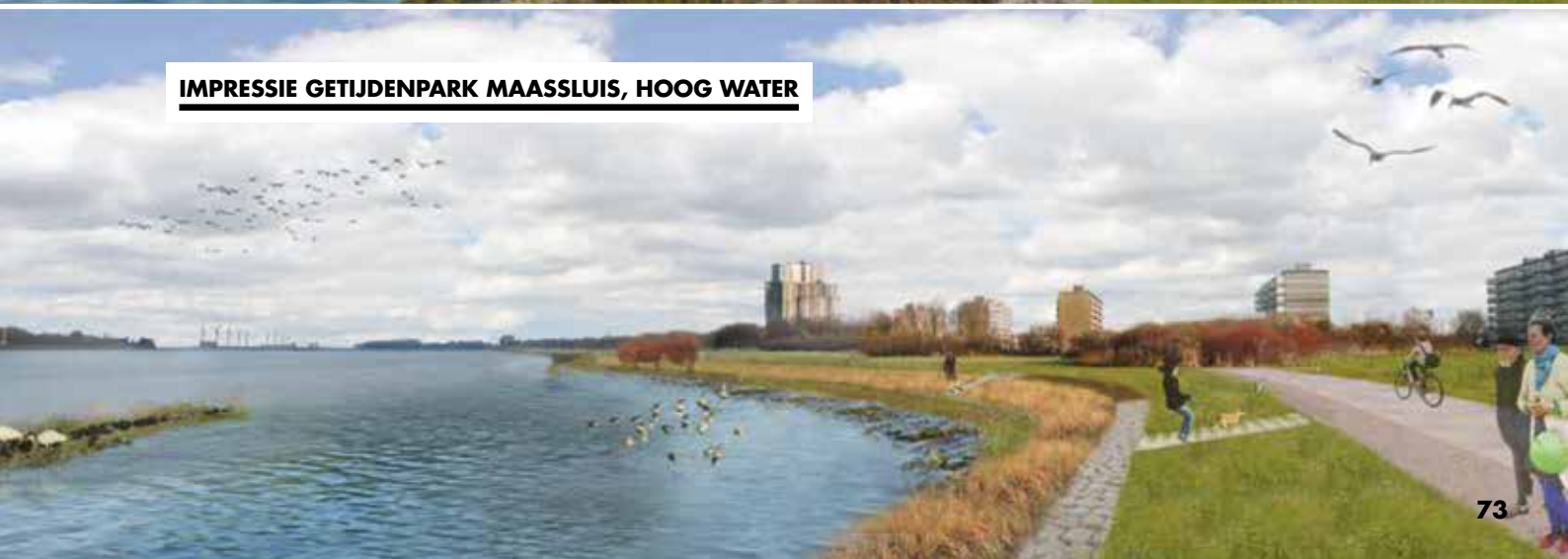
Voorlopig ontwerp Getijdenpark Maasluis

bron: Gemeente Maasluis, beelden op beide pagina's: Plein06

IMPRESSIE GETIJDENPARK MAASSLUIS, LAAG WATER

IMPRESSIE GETIJDENPARK MAASSLUIS, HOOG WATER

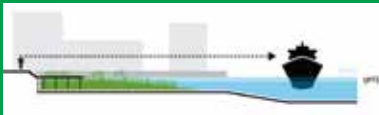
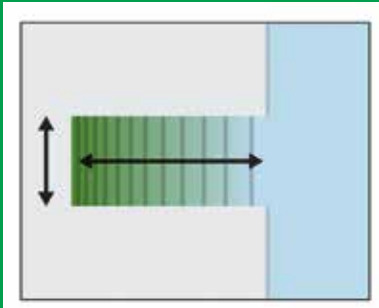

GETIJDENPARK WILHELMINAHAVEN, SCHIEDAM

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1A. Getijdenspark in de havenbekkens

OMSCHRIJVING

In Schiedam is er voor de Noordoosthoek van de Wilhelminahaven een combinatie van recreatieve voorzieningen en natuurontwikkeling gedacht op de oever en in het water. Het terrein ten noorden van de oever wordt ingericht als park en verblijfgebied. Het wordt daarmee de verbindende schakel tussen het Volkspark ten noorden van de oever en het Maasboulevardpark ten oosten van de oever. De ligplaatsen van de zeekadetten en de scouts worden ingepast in het ontwerp.

Schiedam combineert hier haar doelen uit de Groen-blauwe structuurvisie met de KRW verplichtingen van Rijkswaterstaat.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Gemeente Schiedam, Rijkswaterstaat in samenwerking met Hoogheemraadschap van Delfland, Havenbedrijf Rotterdam

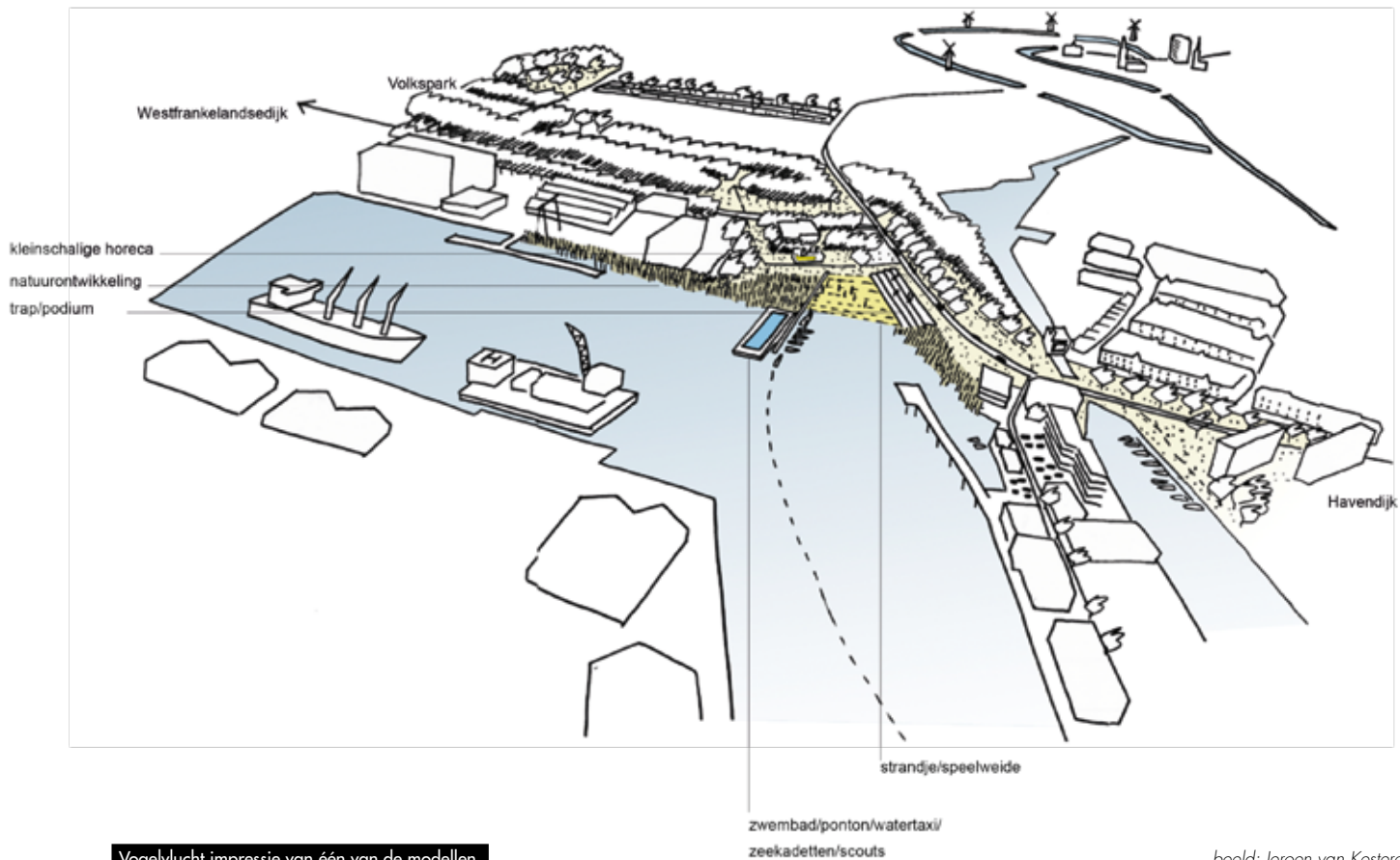
Ruimtebeslag op locatie ca. 2,5 hectare

Fase in proces planvorming

Beoogde planning uitvoering 2018-2019

beeld: Jeroen Helmer, ARK Natuurontwikkeling (bron: Gemeente Schiedam)

Vogelvlucht impressie van één van de modellen.

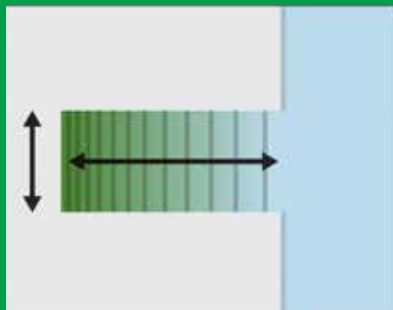
beeld: Jeroen van Kesteren

GETIJDENPARK KEILEHAVEN, ROTTERDAM

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1A. Getijdenpark in de havenbekkens

OMSCHRIJVING

De getijdeneoever in de Keilehaven maakt onderdeel uit van een groter ruimtelijk raamwerk voor het Merwe-Vierhavens gebied. Hier is een gemengd woonwerk milieu in een groene setting geschetst dat richting het water getrapd afloopt om het getij te kunnen beleven. Het project getijdentrap/oever is de eerste stap aangezien de rest van de oever nog in gebruik is voor de gasfabrieksanering Keilehaven.

De getijdentrap/oever staat niet los van zijn omgeving dus in het project zit in een overstekplaats met de Benjamin Franklinstraat, een deels drijvend pad rond het pand van Kunst & Complex, halte Watertaxi, verblijfsmogelijkheden op de trap en het opknappen van de oever langs Kunst & Complex. Het gebruiken van harde materialen, in combinatie met eenvoudige beplanting doet recht aan het karakter van de kades in de haven.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Gemeente Rotterdam,
Havenbedrijf Rotterdam

Ruimtebeslag op locatie

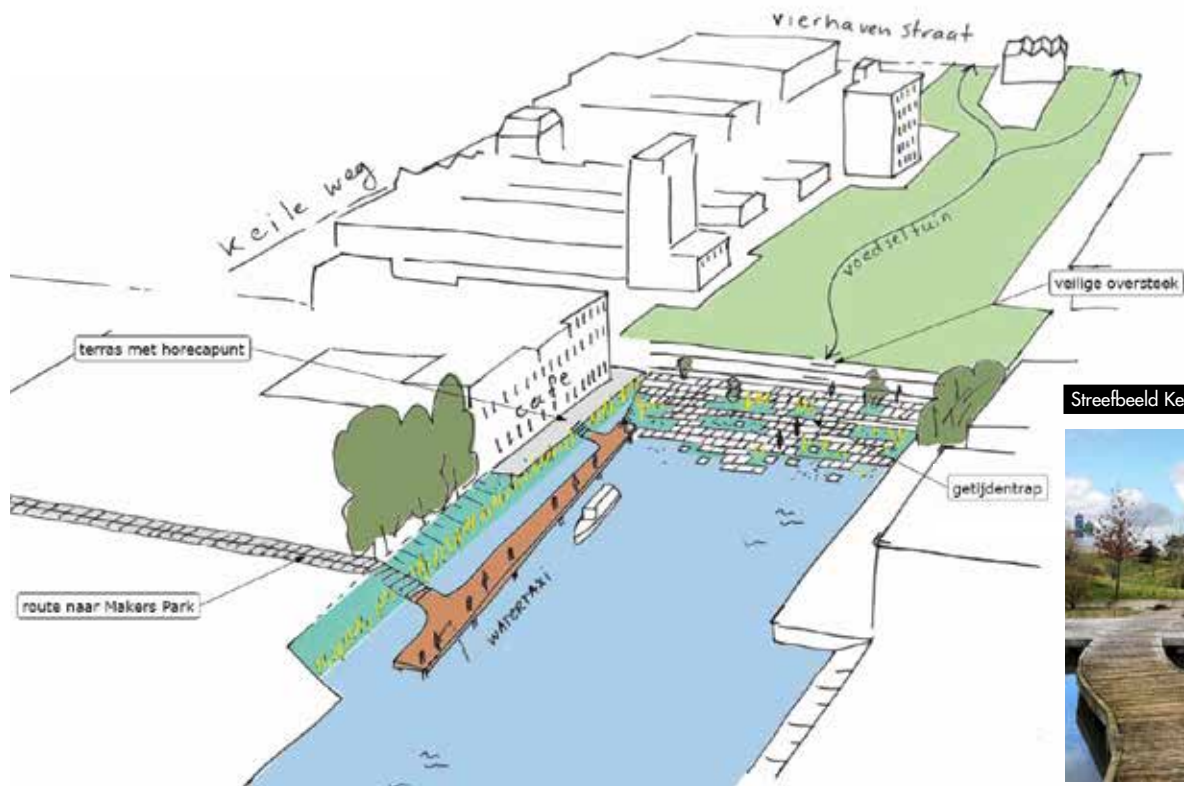
ca. 2 hectare

Fase in het proces

initiatief

Beoogde planning

nader te bepalen

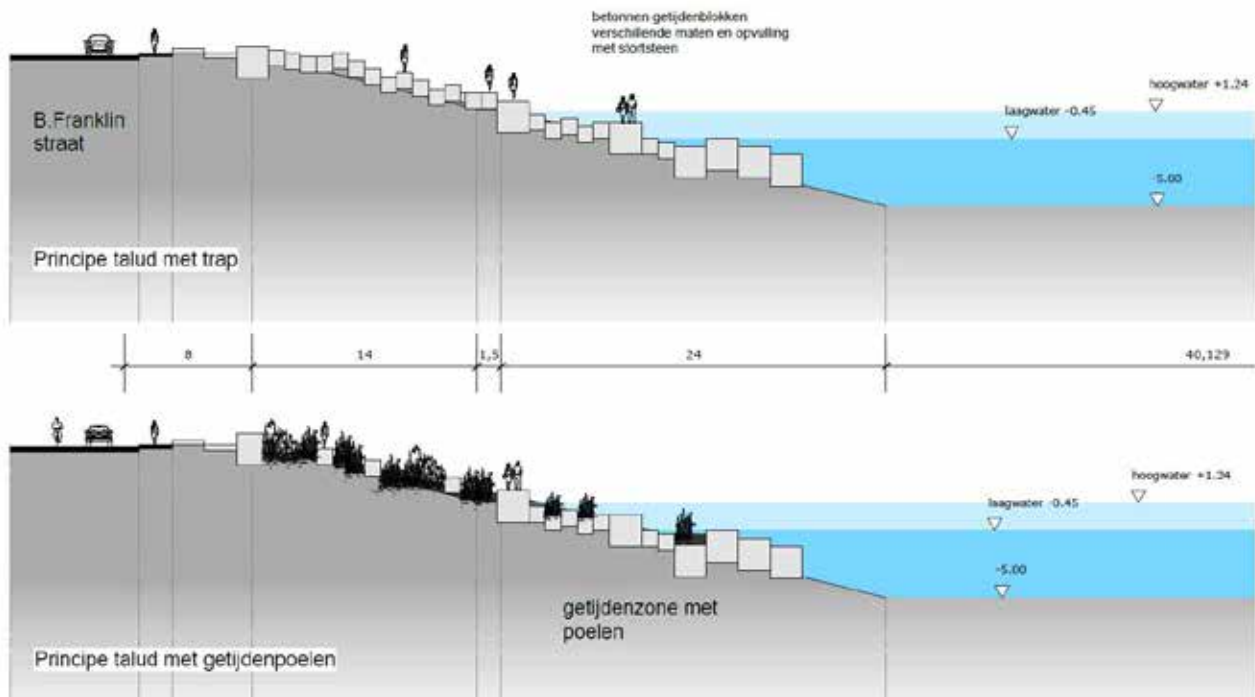

Streefbeeld Keilehaven

Impressie Keilehaven bij een lage waterstand

bron: Gemeente Rotterdam

Het getijdenpark vormt een onderdeel van een gebiedstransformatie

bron: Gemeente Rotterdam

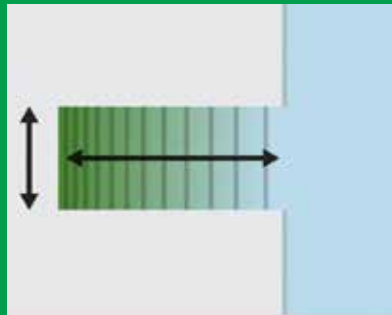
Bron Havenbedrijf Rotterdam,
foto Aeroview.

GETIJDENPARK IN DE MAASHAVEN

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1A. Getijdenpark in de havenbekkens

OMSCHRIJVING

Het toevoegen van hoogwaardige openbare ruimte aan de Maashaven in combinatie met het realiseren van een duurzame binnenvaart-hub door heterschikken van de ligplaatsen van de binnenvaart. Een waardevermeerdering voor de stad en haven.

Het getijdenpark bestaat uit de aanleg van een park in het water met natuurvriendelijke oevers waardoor openbare ruimte, natuurwaarden en beleving van het getij worden toegevoegd en de stad weer op een aantrekkelijke wijze aan de haven wordt verbonden.

In 2018 start de verdieping van de Nieuwe Waterweg. Het zand dat daarbij vrijkomt, kan worden benut voor het getijdenpark.

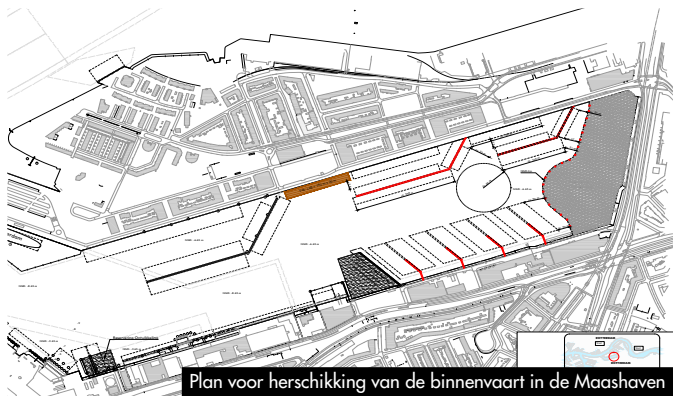
FACTSHEET

Initiatiefnemers Havenbedrijf Rotterdam, Gemeente Rotterdam, Rijkswaterstaat, ARK Natuurontwikkeling, Tauw, Waterschap Hollandse Delta

Ruimtebeslag op locatie ca. 5 hectare

Fase in het proces initiatief en voor de eerste fase in voorbereiding

Beoogde planning Uitvoering tussen 2018 en 2022

Plan voor herschikking van de binnenvaart in de Maashaven

huidige situatie Maashaven

IMPRESSIE GETIJDENPARK MAASHAVEN

beeld: Gemeente Rotterdam op basis van impressie van De Urbanisten

IMPRESSIE GETIJDENPARK MAASHAVEN

beeld: Gemeente Rotterdam

GETIJDENPARK MAASBOULEVARD EN OMGEVING, ROTTERDAM

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1D. Getijdenspark in de uitenbocht van de rivier

OMSCHRIJVING

De ambitie voor de Maasboulevard is een langgerekt getijdenspark in de lengterichting van de rivier. Het kan zijn dat hier een dijkverhoging nodig is als gevolg van nieuwe normering. Ook is wegonderhoud

en rioolvervangning gepland. In verband met de toekomstige verdichting van Rotterdam is hier een mogelijkheid om een stedelijk park in de vorm van een getijdenspark aan te leggen.

Op de korte termijn wordt de openbare ruimte rondom BlueCity (op de locatie van voormalig zwemparadijs Tropicana) verbeterd. BlueCity vertegenwoordigt een verzameling innovatieve bedrijven die hun reststromen aan elkaar koppelen. Hiermee ontstaat aan de oevers van de Maas een voorbeeldplek voor circulair ondernemen. De herinrichting richt zich op het groener maken van delen van de kade en zoveel mogelijk vervangen van parkeerplaatsen door aantrekkelijke openbare ruimte.

FACTSHEET

Initiatiefnemers 1e fase

Gemeente Rotterdam in samenwerking met BlueCity

Ruimtebeslag op locatie

Ca 1 hectare en op termijn 2,5 hectare

Fase in het proces

1e fase: planfase. 2e fase: initiatieffase

Planning

1e fase: oplevering herinrichting buitenruimte: 2019

MAASBOULEVARD - HUIDIGE SITUATIE

IMPRESSIE GETIJDENPARK MAASBOULEVARD

GETIJDENPARK NASSAUHAVEN, ROTTERDAM

OMSCHRIJVING

In aansluiting op het bestaande Nassauhavenpark wordt in de Nassauhaven, naast de ontwikkeling van 18 drijvende woningen (project Havenloft), een natuurvriendelijke oever gerealiseerd.

Doel van deze natuurvriendelijke oever is het vergroten van de belevings- en natuurwaarde van het park en de haven.

Deze ontwikkeling draagt ook bij aan ecologische processen en natuurlijke ontwikkeling in de stad onder invloed van eb en vloed (getij). Het resultaat is een uitbreiding van het Nassauhavenpark met een 'zachtere oever'. De oever wordt in twee fasen gerealiseerd. Nassauhaven krijgt daarmee een getijdenpark dat een van de stepping stones vormt in de Rivierdelta.

FACTSHEET

Initiatiefnemers Gemeente Rotterdam, Rijkswaterstaat, provincie Zuid-Holland, in samenwerking met ARK Natuurontwikkeling, Wereld Natuur Fonds, Ecoshape/Deltares, Europese Unie (middels Life+), Havenbedrijf Rotterdam en Waterschappen in beperkte mate.

Ruimteslag op locatie ca. 0,5 hectare

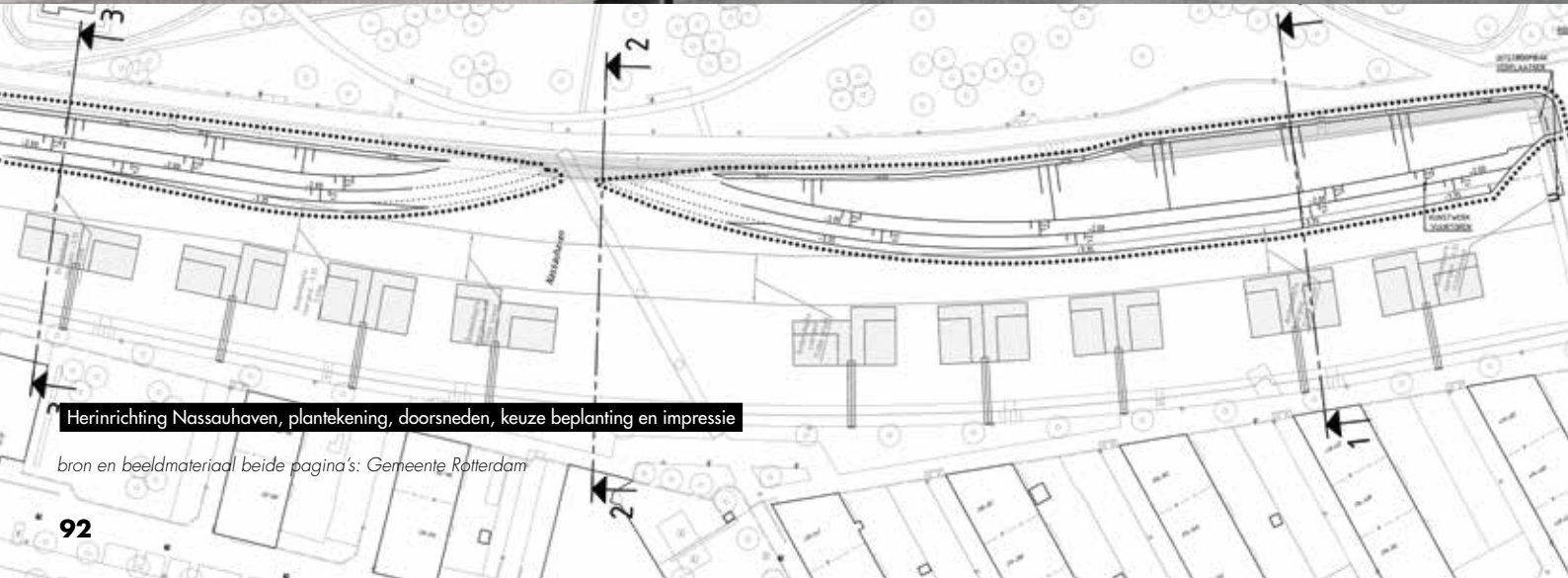
Fase in het proces in uitvoering

Beoogde planning start uitvoering januari 2018. Verwachte einddatum realisatie 2019/2020

Drijvende woningen

beeld: Public Domain Architecten

Herinrichting Nassauhaven, plantekening, doorsneden, keuze beplanting en impressie

bron en beeldmateriaal beide pagina's: Gemeente Rotterdam

Ruige

Gestreepte
witbol

Heelblaadjes

Heen-of
zeebies

Echte koe-
koeksbloem

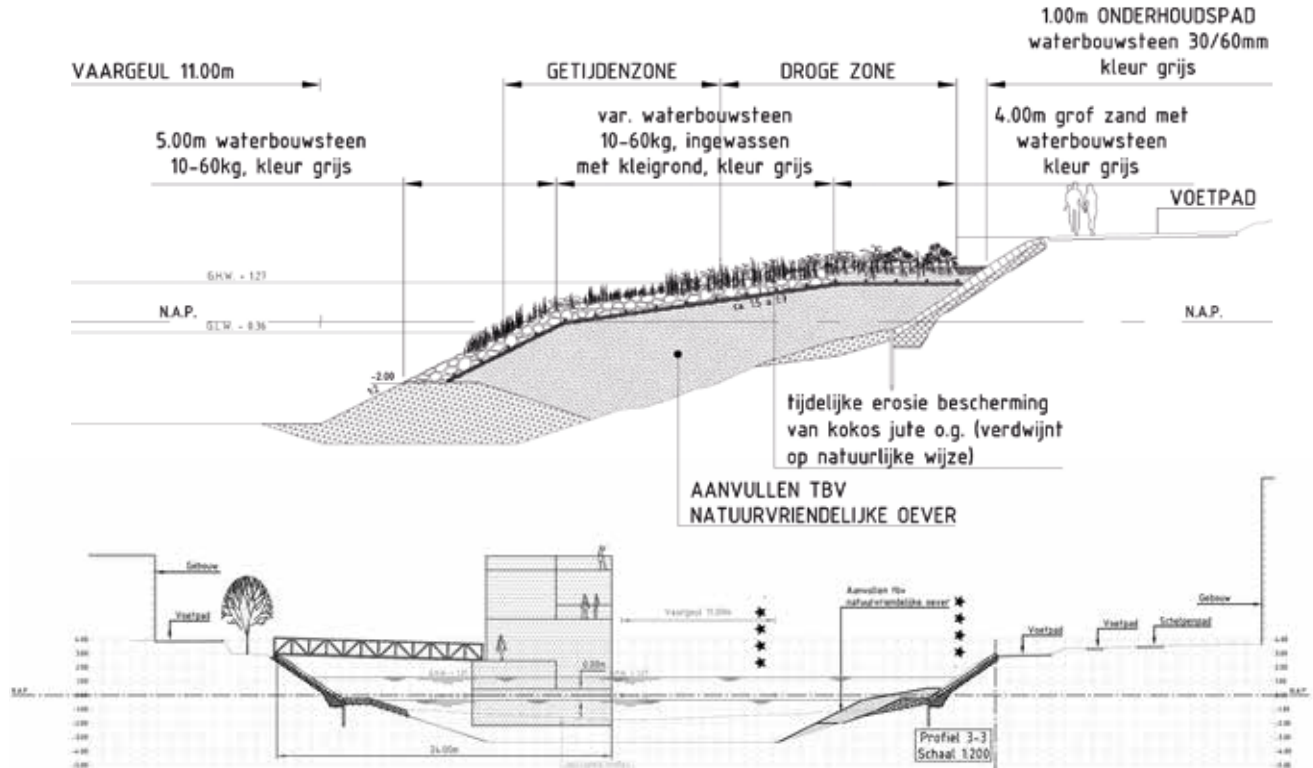
Mattembies

Gele lis

Watermunt

GETIJDENPARK MALLEGATPARK, ROTTERDAM

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1D. Getijdenspark in de uitenbocht van de rivier

1G. Eiland maken

OMSCHRIJVING

In aansluiting op het recent heringerichte Mallegatpark wordt een getijdengeul in de Nieuwe Maas aangelegd.

Doel van deze getijdengeul is het vergroten van de belevings- en natuurwaarde van het park en de omgeving. Van 2013-2016 is een ingrijpende bodemsanering uitgevoerd, gevolgd door de herinrichting van het park. De aanleg van een getijdengeul in de Nieuwe Maas is de volgende stap. Een extra dam langs de oever vergroot de belevings- en natuurwaarde van het park en de omgeving. Met het storten van een lading stenen is de starthandeling verricht (16 maart 2015). Het ontwerp voor het getijdenspark is uitgewerkt door de aannemer en bestaat uit een strekdam met hoge en lage delen in het water. In de luwte zal sedimentatie plaatsvinden waardoor nieuwe getijdennatuur ontstaat.

FACTSHEET

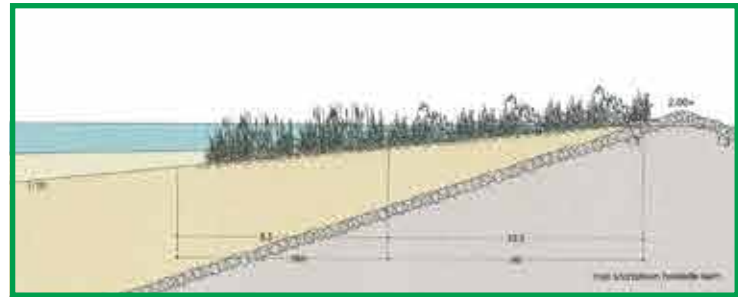
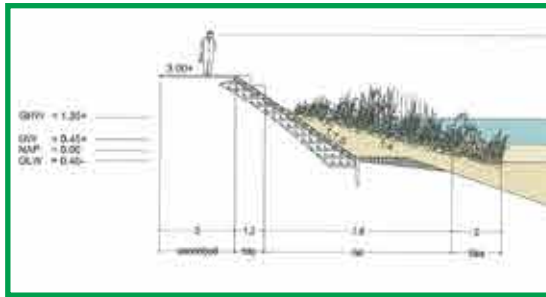
Initiatiefnemers

Gemeente Rotterdam, Rijkswaterstaat, Wereld Natuur Fonds, Havenbedrijf Rotterdam, provincie Zuid-Holland

Ruimteslag op locatie 1 hectare

Fase in het proces planfase

Beoogde planning nader te bepalen

Doorsnede en technische plantekening van de getijdengeul van het Mallegatpark

bron en beeldmateriaal beide pagina's: Gemeente Rotterdam

IMPRESSIE MALLEGAT GETIJDENPARK, LAAG WATER

IMPRESSIE MALLEGAT GETIJDENPARK, HOOG WATER

GETIJDENPARK EILAND VAN BRIENENOORD, ROTTERDAM

OMSCHRIJVING

Het eiland Van Brienoord is een groene oase midden in Rotterdam. Aan de oostzijde is de getijdenwerking al goed zichtbaar. Aan de westzijde komt nu een getijdengeul om het eiland natuurlijker te maken. De invloed van eb en vloed wordt door de getijdengeul groter en meer zichtbaar voor bezoekers. Hiermee is het mogelijk om de kwaliteiten en dynamiek van de Nieuwe Maas beter te benutten en beleefbaar te maken.

Inzet is om een rondje Stadionpark met twee bruggen naar het eiland mogelijk te maken. Onderdeel hiervan is om een nieuwe brug in het midden van het eiland te realiseren bestemd voor autoverkeer. De al bestaande brug wordt dan alleen bestemd voor langzaam verkeer. Op deze manier ontstaat er een autoluw eiland. Met twee bruggen is het mogelijk om het rondje Stadionpark over het eiland te laten lopen.

Het getijdenpark bevindt zich momenteel in de planfase.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Gemeente Rotterdam, Rijkswaterstaat, Wereld Natuur Fonds, ARK Natuurontwikkeling in samenwerking met provincie Zuid-Holland en het Zuid-Hollands Landschap (beheerder)

Ruimtebeslag op locatie

ca. 20 hectare (inclusief context)

Fase in het proces planvorming

Beoogde planning start uitvoering 2019

Luchtfoto eiland Van Brienoord

foto: Paul Martens

Plankaart schetsontwerp getijdengeul
eiland Van Brienoord bij eb

bron: Gemeente Rotterdam

**RUIMTE VOOR VERSCHILLENDE VORMEN
VAN NATUURLIJKE RECREATIE.**

foto: S. van den Berg

foto: S. van den Berg

eiland Van Brieneoord

foto: Twan Teunissen ARK Natuurontwikkeling

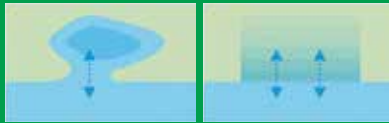
*foto: Twan Teunissen
ARK Natuurontwikkeling/
BSO Kibeo Natuur Barendrecht*

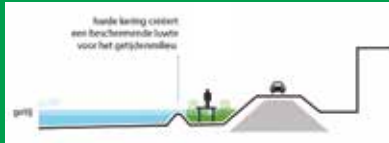
GETIJDENPARK HET HUYSEN DONCK, RIDDERKERK

LEIDENDE ONTWERPPRINCIPES

1C. Getijdenpark in de dwarsrichting op de rivier

1D. Getijdenpark in de buitenbocht van de rivier

OMSCHRIJVING

Omvorming van het voorterrein van Het Huys ten Donck in Ridderkerk, tot een getijdenpark en herstel van de verbinding tussen de rivier en de buitenplaats.

In de eerste fase wordt de historische haven hersteld en het 'boothuys' herbouwd.

De tweede fase bestaat uit de aanleg van een getijdenpark op het voorterrein van Het Huys ten Donck in samenhang met het gehele landgoed.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Gemeente Ridderkerk in samenwerking met stichting Het Huys ten Donck, Van Oord, stichting River Art

Ruimtebeslag op locatie ca. 4 hectare (fase 1) plus 8 hectare (fase 2)

Fase in het proces planvorming fase 1

Beoogde planning start uitvoering afhankelijk van het inrichtingsplan

Plan voor getijdenpark Het Huys ten Donck, fase 1

bron: Gemeente Ridderkerk

Het boothuis in haven Huys ten Donck

bron: Stichting Oud Ridderkerk

DE 'OVERTUIN'

'GETIJ EN DONCK'

DE 'SPIEGELDONCK'

Variantenstudie voor een getijdenpark op het voorterrein van Het Huys ten Donck, fase 2

bron: Gemeenten Ridderkerk en Rotterdam, beeld: De Urbanisten

Leuvekolk

Foto: Jan van der Ploeg

GETIJDENBELEVING LEUEKOLK

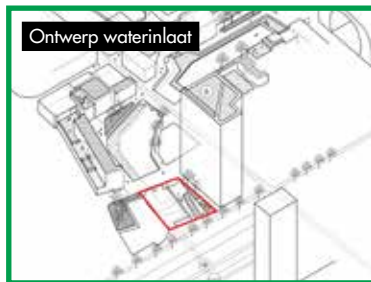
OMSCHRIJVING

In de Leuekolk wordt een integrale uitwerking gemaakt van een schoonwater inlaat en vispassage in combinatie met een voorstel voor de herinrichting van de openbare buitenruimte/kades.

Doel is om de waterkwaliteit te verbeteren en vispassages van de rivier naar binnenwater mogelijk te maken. In de huidige situatie is de uitwisseling van water van het binnenstedelijke deel van de Rotte naar het buitenwater is zeer beperkt doordat de oude sluis naar de Leuehaven lang geleden is vervallen. De afvoer en aanvoer van water verloopt nu via het gemaal Schilthuis via de tussenboezem. Hierdoor blijft het water te lang in het binnenstedelijk deel van de Rotte en is de waterkwaliteit slecht. Door de vispassage en de schoonwaterinlaat kan de waterkwaliteit verbeteren. De verwachting is dat de visstand verbetert en meer biodiversiteit ontstaat. Met het gelijktijdig herinrichten

van de kades kan het gebied meer aantrekkelijker worden voor recreatie (bijvoorbeeld met kanoverhuurmogelijkheden en aanleg van ligweide).

Het project sluit aan op tijdelijke trappen bij de Leuehaven. Deze trappen zijn een initiatief van de gemeente Rotterdam en het Havenbedrijf Rotterdam. Ze zijn gemaakt door het kunstenaarscollectief Observatorium. Zowel de trappen als de ontwikkeling van het project bij de Leuekolk dragen bij aan het zichtbaar en beleefbaar maken van de werking van getij in het centrum van de stad.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Gemeente Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Rijkswaterstaat.

Ruimtesbeslag op locatie nbn

Fase in het proces Voorbereidingsfase

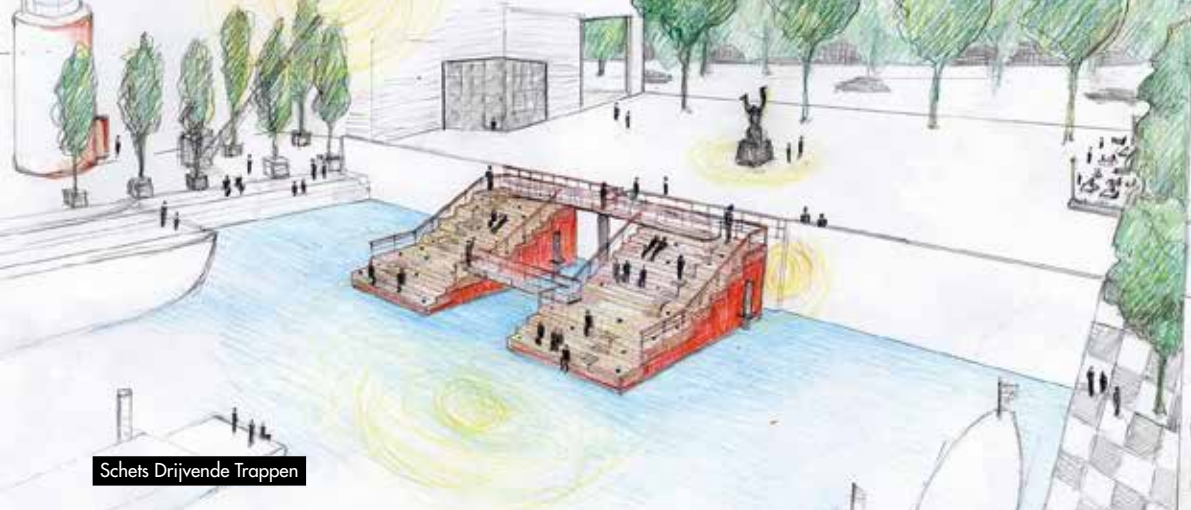
Beoogde planning

Uitvoering gereed 2019-2020

impressie: DEIVA Landscape Architects

Nieuw Project Leuvekolk

Schets Drijvende Trappen

Oplevering
Drijvende Trappen

foto: Observatorium

foto: Jan van der Ploeg

foto: Edwin Haighon

foto: Observatorium

Getijdennatuurgebied De Zaag

GETIJDENNATUURGEBIED DE ZAAG

OMSCHRIJVING

De metamorfose van het natuurgebied De Zaag bij Krimpen aan de Lek is half februari 2018 gereed. De toegankelijkheid van het getijdennatuurgebied is afgelopen twee jaar sterk verbeterd. Het gebied is een mooi schoolvoorbeeld van hoe een gebied met getijdennatuur eruit kan gaan zien. Rijkswaterstaat heeft de waterkwaliteit een impuls gegeven. Er is een mooie entree gemaakt met een goede fietsenstalling en een duidelijk informatiepaneel. Ook voor de bever is de 'entree' verbeterd door de aanleg van bijna 4 kilometer natuurvriendelijke oever en circa 10 ha intergetijdgebied.

Het kunstproject de Beverbrug en de Spindotterwandeling ontsluiten de natuurschatten van de Zaag voor de mens. Vanaf het kunstwerk

heb je een prachtig overzicht op de natuur en de omgeving en voor liefhebbers zijn er strandjes en bankjes om van het stromende water en de langsvarende schepen te genieten.

De Beverbrug is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en ontworpen door het kunstenaarscollectief Observatorium uit Rotterdam. De opdracht werd verstrekt in het kader van het stichting Riverart R&D project dat 'Rivier en Kunst' wil verbinden aan een groot publiek. Centraal staat hierin het leven en wonen langs de Grote Rivieren in relatie met het veranderende klimaat. De Beverbrug verbindt, als het ware, de mens met zijn leefomgeving.

FACTSHEET

Initiatiefnemers

Zuid-Hollands Landschap, Rijkswaterstaat, RiverArt, Gemeente Krimpenerwaard en Vastgoed Bolnes

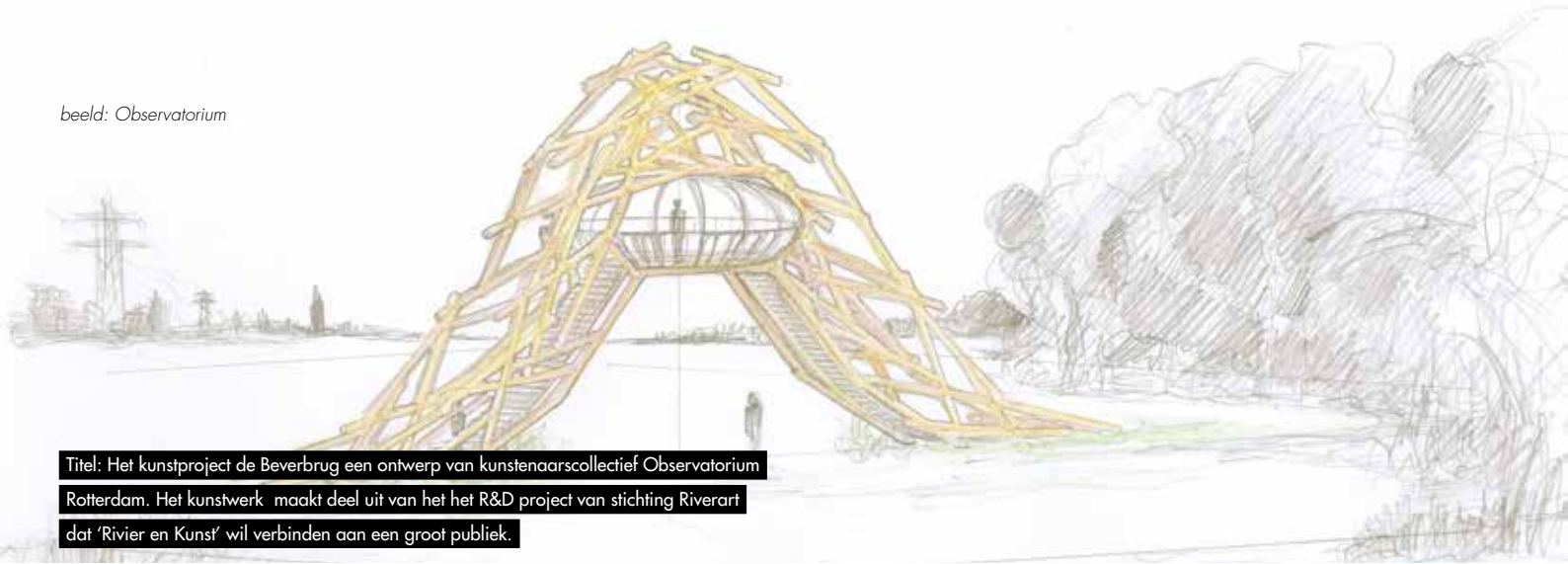
Ruimtebesteding 10 ha

Fase in het proces Gereed

Beoogde planning

Opgeleverd 13 februari 2018

beeld: Observatorium

Titel: Het kunstproject de Beverbrug een ontwerp van kunstenaarscollectief Observatorium Rotterdam. Het kunstwerk maakt deel uit van het R&D project van stichting Riverart dat 'Rivier en Kunst' wil verbinden aan een groot publiek.

beeld: Observatorium

beeld: Observatorium

Opening 13 februari 2018

7. RIVIER ALS GETIJDENPARK: THE NEXT STEP

Het programma Rivier als Getijdenpark loopt in principe tot 2020. De komende twee jaar bouwen we verder op de succesfactoren van het programma.

STERKE WISSELWERKING TUSSEN REGIONALE EN LOKALE SCHAAL

De Rivier als getijdenpark is een sterk en tot de verbeelding sprekend regionaal concept. Concrete uitvoeringsprojecten op lokaal niveau leveren hiervoor het bewijs. Samenwerking op regionaal niveau legt verbinding tussen de projecten.

Communicatie van successen op projectniveau helpen om de doelen van het regionaal programma meer zichtbaar te maken. Hiermee kunnen we andere organisaties betrekken en andere financiële stromen vinden.

Bovendien kan kennis die opgedaan is bij het ene project een ander nieuwe project verder helpen of op gang brengen.

EEN COALITIE VAN PARTIJEN DIE IETS WILLEN VIA REGIONALE OF LOKALE SAMENWERKING

Lokaal eigenaarschap voor de projecten is het uitgangspunt. De zoektocht naar co-creatie die meerwaarde oplevert voor alle partijen is daarbij van belang.

FACILITERENDE ROL VANUIT HET PROGRAMMA

Via ontwerpworkshops, kennisinbreng en kennisdeling, lokale coalitievorming, communicatie en het meezoeken naar financieringsmogelijkheden van lokaal tot internationaal.

ORGANISATORISCH LICHT, INHOUDELIJK ZWAAR

Het programma functioneert als een netwerk zonder stuurgroepen of directieoverleggen. De partners die deelnemen in het programmeamteam organiseren zelf het mandaat en het draagvlak binnen hun eigen organisaties.

In 2018 gaan we binnen het programma vooral aandacht geven aan:

FACILITEREN VAN DE UITVOERING

Vanuit het programma blijven we energie zetten op het faciliteren van de project-eigenaren om de slagkans te maximaliseren. We gaan op zoek naar nieuwe financieringsbronnen. Gezien de beperkte

uitvoeringsmiddelen zijn we selectief in het opnemen van nieuwe projecten. Waar we kansrijke projecten zien gaan we hierover met elkaar in gesprek.

HET VERSTEVIGEN EN UITBREIDEN VAN DE COALITIE

We zijn in gesprek met de gemeente Capelle aan/de IJssel, de Drechtsteden en de betrokken Rijkspartners: het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Ook met de provincie Zuid-Holland wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn in de provincie. Verder zijn we vanwege subsidies voor projecten vanuit LIFE + en LIFE IP Deltanatuur via Europa betrokken geraakt bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Hier vindt veel kennisuitwisseling plaats en wordt gezocht naar mogelijkheden om de communicatie te versterken. Met de gemeente Capelle aan/de IJssel zijn we in gesprek omdat ze hebben aangegeven kans te zien om getijdenatuur in de buurt van het Rivium te realiseren.

foto: Paul Grootenboer ARIS Natuurontwikkeling

Verder is er oriënterend overleg geweest over de samenwerking bij de natuuropgave bij de Johannapolder met Staatsbosbeheer.

Met Drechtsteden continueren we de gesprek vanwege de inhoudelijke relatie met het

Nationaal Deltaprogramma. Met het Rijk willen we de banden verder aanhalen om de Rijksbetrokkenheid te vergroten. Daarnaast willen we meer betrokkenheid van nieuwe maatschappelijke en private partijen, vooral op projectniveau.

foto: Jan van de Ploeg

KENNISONTWIKKELING EN DUURZAME INNOVATIE

We zetten in op monitoring van de effecten van de getijdenparken op lokaal en systeem-niveau. Dit betreft zowel de doelstellingen op het gebied van natuurontwikkeling als recrea-

tie. Verder kijken we waar innovatief opereren mogelijk is en we duurzaamheidsprincipes kunnen integreren. Bij hergebruik van materialen kijken we in lijn met de ontwikkeling naar een circulaire economie naar slim hergebruik. Bij reststromen zoals bouwmaterialen en slib

gaat dit samen met milieuwinst en kostenbesparing die bereikt kan worden.

In de projecten kijken we ook naar innovaties die de verbinding leggen met toekomstbestendig wonen in een grootstedelijke context. Niet alleen op het land maar ook op het water. Zo komen er in de Nassauhaven de eerste drijvende woningen (havenlofts) te liggen. Bouwen op het water heeft de toekomst. Wereldwijd raken steden steeds voller. Als deltastad willen we ook innoveren op het water en daarmee de relatie met de stad, rivier en haven verder versterken, want de rivier is méér dan alleen een vaarweg. Het is het grootste gebied van de stad waar natuur en recreatie elkaar ontmoeten. De wijze waarop ze gebouwd zijn en het gebruik van materialen levert veel kennis op die van belang is voor een gebied dat onder de zeespiegel ligt.

Bij beheer gaat het om de vraag hoe Building with Nature kan bijdragen aan het beheer en de doorontwikkeling van de getijdenparken. Daarnaast spelen vraagstukken op het

gebied van zwerfvuil, overlast, ongedierte en veiligheid. Diverse pilots bij verschillende partners dragen bij aan het vinden van mogelijke effectieve oplossingen voor genoemde vraagstukken bij onze projecten. Daarnaast zoeken we naar de maatschappelijke rol die de getijdenparken kunnen spelen voor de aangrenzende wijken.

COMMUNICATIE

We willen bewoners en bezoekers graag de delta laten ontdekken en beleven. Het succes van de struintochten bewijst de interesse hiervoor, zowel van kinderen als volwassenen. Dit vergroot ook de bewustwording van wat leven in een delta met zich meebrengt. We delen onze kennis over leven in de delta in een stedelijke setting ook internationaal. Daarom sluiten we met het programma aan bij de Make-It-Happen branding van Rotterdam om het imago van stad, haven en regio te versterken. Hiervoor gaan we het komend jaar meer inzetten op het brengen van een overkoepelend beeldend verhaal een gaan we via een social media strategie zichtbaar maken welke

kennis er is, met welke vraagstukken we aan de slag zijn, welke oplossingen er zijn en welke successen we kunnen vieren.

FINANCIËN

Om deze ambities te realiseren zijn partnerbijdragen noodzakelijk. Nu het plan

van aanpak voor 2018 is opgesteld is de volgende stap om de financiering van de uitvoering verder te organiseren. Parallel hieraan lopen de uitvoeringsprojecten gewoon door. De komende jaren willen we de ambities steeds meer vorm zien krijgen. Daar gaan we voor!

foto: Ella van Duijndam, ARK Natuurontwikkeling

Struintocht eiland Van Brieneoord

Familievoorstelling Waait door stichting 'n Bries
op eiland Van Brienenoord

beelden S. van den Berg

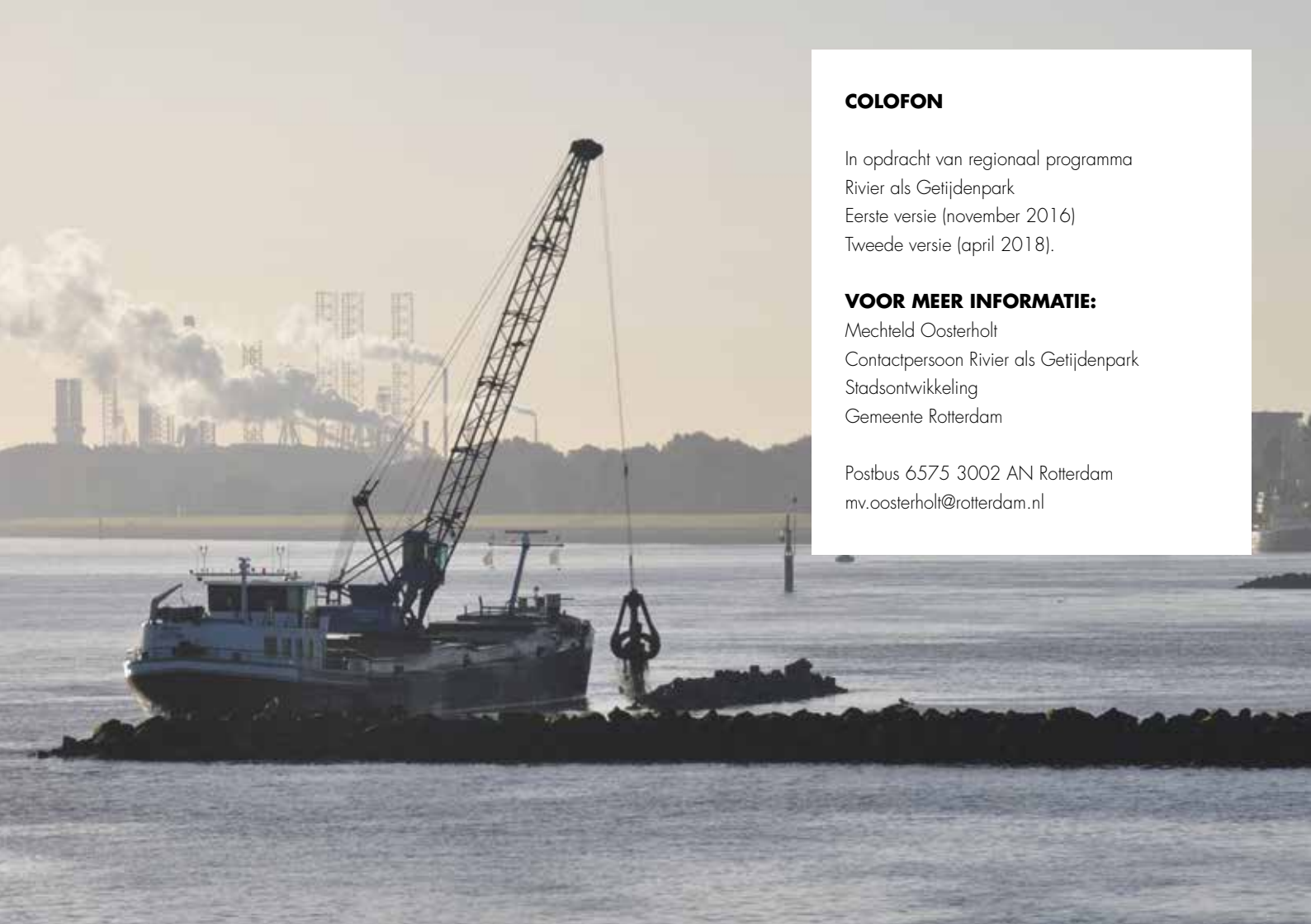

Disclaimer

Bij deze tweede herziene versie is bij de samenstelling gebruik gemaakt van het eerdere ontwerp van De Urbanisten. Daarbij is veel zorg besteed om rechten van de auteursrecht-hebbers op de beelden te regelen volgens de wettelijke bepalingen.

Degenen die menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de gemeente Rotterdam wenden. Graag nemen wij dan de juiste bronvermelding over. Uiteraard zullen wij op verzoek zo snel mogelijk informatie en beeldmateriaal verwijderen als daarvoor gegronde redenen bestaan.

COLOFON

In opdracht van regionaal programma
Rivier als Getijdenpark
Eerste versie (november 2016)
Tweede versie (april 2018).

VOOR MEER INFORMATIE:

Mechteld Oosterholt
Contactpersoon Rivier als Getijdenpark
Stadsontwikkeling
Gemeente Rotterdam

Postbus 6575 3002 AN Rotterdam
mv.oosterholt@rotterdam.nl